

วารสารวิชาการ

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2554

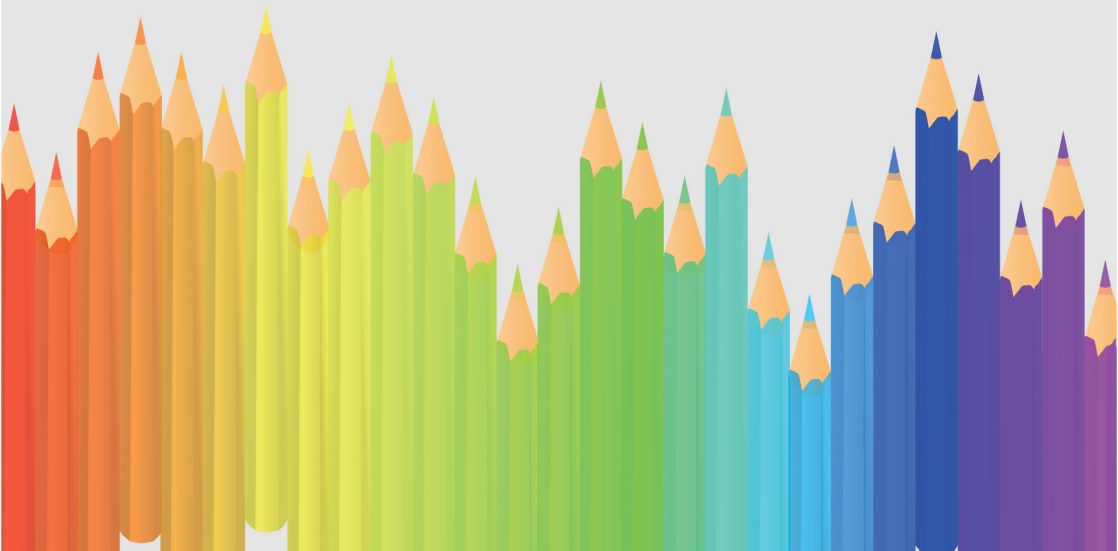
- จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เส้นทางสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552 - 2561)
- จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาไทย
- วิธีชีวิตประชาธิปไตยแบบไทยไทย กับการพัฒนารูปแบบการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียน
- ฟินแลนด์โมเดล (ตอนสุดท้าย)
- RAVOR MODEL
- การเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีด้านการพัฒนาห้องสมุด “รางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิงแมนมาส ขวาลิต”
- เมื่อข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากนักเรียน : การค้นพบใหม่ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์
- ความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

บทบรรณาธิการ

ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษา คงเป็นเรื่องใหญ่อีกหนึ่งเรื่องหนึ่งที่หลายๆ โรงเรียนทั่วประเทศต่างให้ความสนใจ ในการที่จะลดจำนวนนักเรียนกลุ่มนี้ให้น้อยลง วารสารวิชาการฉบับนี้จึงขอนำเสนอแนวทางในการประเมินความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีความเสี่ยงจะออกจากระบบการศึกษามากที่สุด เพื่อเป็นแนวทางให้โรงเรียนได้นำไปปรับใช้ในการประเมินความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียน

นอกจากบทความดังกล่าวแล้ว ในวารสารวิชาการฉบับนี้ยังมีบทความเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทั้งในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มาฝากผู้อ่านได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของท่านต่อไป

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เส้นทางสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)	2
ความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	14
วิถีชีวิตประชาธิปไตยแบบไทยไทย กับการพัฒนารูปแบบการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียน	28
เมื่อข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากนักเรียน : การค้นพบใหม่ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์	42
จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาไทย	52
ฟินแลนด์โมเดล (ตอนสุดท้าย)	62
การเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีด้านการพัฒนาห้องสมุด “รางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต”	74
RAVOR MODEL การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคขบ่า 5 กลีบ	82

จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
เส้นทางสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา
ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)

โดย...

กัญนิกา พรหมณัพิตักษ์

หัวหน้ากลุ่มพัฒนากระบวนการเรียนรู้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ

กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา

ในทศวรรษที่สอง พ.ศ.2552 – 2561 ซึ่งมี

วิสัยทัศน์ที่ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ในปี 2561 โดยมีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

ใน 3 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา และยังได้กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาไว้

4 ประการ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษายุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนทั่วประเทศที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2553 นั้น เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสอดคล้องตามจุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษาและมีแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ชัดเจนต่อการนำไปปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้มีจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสำหรับเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลผู้เรียน การเพิ่มคุณภาพผู้เรียน

ในการกำหนดจุดเน้น ได้ศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับจุดเน้นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศต่างๆ และผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในช่วงตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบัน และนำร่างจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเข้าเวทีสัมมนา โดยผู้บริหารองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และนักวิชาการ จากนั้นได้มีการประกาศอย่างเป็นทางการในวันที่ 22 ตุลาคม 2553 โดยมีสาระดังนี้

จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

เส้นทางสู่ความสำเร็จ การปฏิรูปการศึกษาไทยในทศวรรษที่สอง
“เพื่อคุณภาพเด็กไทย คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ก้าวไกลสู่สากล เป็นพลเมืองที่สมบูรณ์”

ความสามารถและทักษะ

คุณลักษณะ

	ความสามารถและทักษะ	จุดเน้นตามช่วงวัย	คุณลักษณะตามหลักสูตร
ม.4-6	แสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ใช้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	มุ่งมั่นใน การศึกษา และการ ทำงาน	รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต
ม.1-3	แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	อยู่อย่าง พอเพียง	มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง
ป.4-6	อ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	ใฝ่เรียนรู้	มุ่งมั่นในการทำงาน
ป.1-3	อ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต ทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย	ใฝ่ดี	รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ

ทุกโรงเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้นของแต่ละระดับชั้น ดังนี้

1. ความสามารถ และทักษะของผู้เรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีความสามารถอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีความสามารถอ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย

2. คุณลักษณะ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทุกคน มีคุณลักษณะ ดังนี้

2.1 คุณลักษณะของความเป็นพลเมือง ที่มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.3 คุณลักษณะนิสัยตามพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย ได้แก่ เป็นผู้ใฝ่ดี ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง และมีความมุ่งมั่นในการศึกษาและทำงาน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. การจัดการเรียนรู้

1.1 โรงเรียนต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้น พร้อมทั้งผลักดัน ส่งเสริม ให้ครูผู้สอนออกแบบ และจัดการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ เต็มศักยภาพของผู้เรียน

1.2 การจัดการเรียนรู้พึงจัดให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เน้นการปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียน โดยจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาเรียน

1.3 ใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียน และเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ

1.4 แสวงหาความร่วมมือจากชุมชน จัดแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมในการจัดการเรียนรู้

1.5 ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนกำกับ ดูแล นิเทศ การจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ และนำผลการนิเทศมาปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนของครู

2. การวัดและประเมินผล

ครูผู้สอนต้องวัดและประเมินผลผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามจุดเน้น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามจุดเน้นที่กำหนด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลไว้ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ 1

เพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ โดยเน้น
ความสำคัญของทักษะจำเป็นพื้นฐาน ตามจุดเน้นที่
ส่งผลต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย

ยุทธศาสตร์ 2 กระตุ้น เร่งรัด ส่งเสริมสนับสนุน การนำ

จุดเน้นไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมทุกรูปแบบ

ยุทธศาสตร์ 3 สร้างความพร้อมให้ครู บุคลากรทางการศึกษา

ผู้ปกครอง ชุมชน ในการนำจุดเน้นสู่การปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์ 4 สร้างความเข้มแข็งของการกำกับ ติดตาม และประเมินผล

ให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น

นอกจากนี้ได้กำหนดตัวชี้วัดภาพความสำเร็จระดับโรงเรียนของ
จุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับ
ติดตาม และประเมินผลทั้งระดับโรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษาใน

5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เริ่มต้นค้นวิเคราะห์ (ภาคเรียนที่ 2/2553)

- 1) มีข้อมูลผู้เรียนรายบุคคลครบถ้วน พร้อมใช้
- 2) มีแผนพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้นที่ชัดเจน ปฏิบัติได้
- 3) มีฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเพียงพอ
- 4) มีตารางเรียนที่ยืดหยุ่นตามจุดเน้น
- 5) มีกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของเวลาเรียน
- 6) มีเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ครอบคลุมตามจุดเน้น

ระยะที่ 2 ปมเพาะประสบการณ์ (ภาคเรียนที่ 1/2554)

- 1) ผู้เรียนได้สำรวจ สืบค้น ทำโครงการงาน โครงการจากแหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกห้องเรียน
- 2) ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างคุ้มค่า
- 3) จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน
- 4) ชุมชนเข้าใจ ร่วมมือ สนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้
- 5) ครูพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้/สื่อ อย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) มีการนำผลการพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระยะที่ 3 สานต่อองค์ความรู้ (ภาคเรียนที่ 2/2554)

- 1) มีการนำผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน
- 2) มีผลการวิจัยและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
- 3) มีรายงานผลความก้าวหน้าในการพัฒนาผู้เรียน
- 4) มีการสร้างเครือข่าย/แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระยะที่ 4 นำสู่วิถีคุณภาพ (ภาคเรียนที่ 1/2555)

- 1) มีนวัตกรรมการบริหารเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามจุดเน้น
- 2) มีนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้น
- 3) มีเครื่องมือวัดและประเมินผลการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ
- 4) มีการเผยแพร่การวิจัยและผลการพัฒนาผู้เรียน

ระยะที่ 5 มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ (ภาคเรียนที่ 2/2555)

- 1) ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะตามจุดเน้น
- 2) มีวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่
- 3) ครูเป็นครูมืออาชีพ
- 4) โรงเรียนมีการจัดการความรู้
- 5) มีเครือข่ายร่วมพัฒนาที่เข้มแข็ง
- 6) สาธารณชนยอมรับ และมีความพึงพอใจ

ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย คือ นักเรียนทุกคนมีความสามารถทักษะ และคุณลักษณะตามจุดเน้นแต่ละช่วงวัย

นอกจากนี้ เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และครูผู้สอน ได้มีความรู้ความเข้าใจในการนำแนวคิด แนวปฏิบัติสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษาได้จัดทำเอกสารเผยแพร่จัดส่งให้กับทุกเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ดังนี้

ไปสเตอร์
ที่ระบุจุดเน้นการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียน

ROADMAP จุดเน้น

สู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
เพื่อขับเคลื่อนหลักสูตร การจัดการ
เรียนรู้ การวัดและการประเมินผล
(เป็นเอกสารที่อธิบายขยายความรู้ให้
ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้เข้าใจ
ในสาระสำคัญ ความหมาย ยุทธศาสตร์
การพัฒนา บทบาทของหน่วยงานและ
ตัวชี้วัดภาพความสำเร็จระดับ
โรงเรียน)

เอกสารชุด “จากจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน....สู่ชั้นเรียน”

ประกอบด้วยเอกสาร 3 เล่ม ได้แก่ การออกแบบหลักสูตร
การจัดการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ (เป็นเอกสารที่มุ่ง
สร้างความรู้ ความเข้าใจในแนวคิดแนวปฏิบัติให้ตรงกันสำหรับนำไปกำหนด
แนวทางการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป)

ทั้งนี้โดยคาดหวังว่าเอกสารข้างต้นจะเป็นช่องทางหนึ่งในการ
ขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่การปฏิบัติได้บรรลุ
ตามเจตนารมณ์ต่อไป

**ความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน
ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

**นำเสนอโดย... ว่าที่ร้อยตรีภูมิ เพชรศักดิ์สาริ
และ ศ.ดร. สุวิมล ว่องวาณิช**

การจัดการศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งของรัฐเพื่อพัฒนา
กำลังคน จะเห็นได้ว่างบประมาณที่รัฐใช้ในการจัดการศึกษา
แต่ละปีจะอยู่ในสัดส่วนที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณ
รายจ่ายด้านอื่นๆ ของประเทศ การลงทุนด้านการศึกษา
ของรัฐด้วยงบประมาณที่สูงเช่นนี้ รัฐจึงต้องคาดหวังผลที่สูง
ด้วยเช่นกัน แต่ผลที่ผ่านมากลับไม่เป็นไปตามความคาดหวัง
เนื่องจากมีความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาเกิดขึ้น นั่นคือ
ระบบการผลิตทางการศึกษาที่รัฐลงทุนไม่สามารถ
บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่กำหนดไว้ได้
ดังจะเห็นได้จากอัตราการออกกลางคัน หรือการ
ไม่สำเร็จการศึกษาของผู้เรียน หรือในลักษณะ
ของการเรียนช้ากว่ากำหนด

การประเมินความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน
ของนักเรียนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ทำการประเมินทุกปี โดยให้
ครูประจำชั้นกรอกจำนวนนักเรียนที่มีโอกาสออกกลางคัน
จากสาเหตุต่างๆ เช่น ฐานะยากจน บกพร่องทางร่างกาย
มีปัญหาครอบครัว เจ็บป่วย/อุบัติเหตุ สมรส ต้องคดี/ถูกจับ
ย้ายติดตามผู้ปกครอง ต้องหาเลี้ยงครอบครัว และการ
ขาดเรียนบ่อยครั้งจนไม่มีสิทธิ์สอบ แต่ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน
อาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงและมีความคลาดเคลื่อนสูง
เนื่องจากไม่มีเครื่องมือในการประเมินที่มีคุณภาพ เป็นแค่เพียงการ
คาดคะเนตามความรู้สึกของครูผู้ตอบเท่านั้น ไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ของ
กระบวนการประเมินความเสี่ยง (risk assessment) โดยตรง ผลที่ได้
จึงอาจไม่ถูกต้องและครอบคลุมมากนัก

ความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น
ถ้าจะมองในบริบทเฉพาะการจัดการศึกษา
ของสถานศึกษาประการเดียวคงไม่เพียงพอ
ต้องพิจารณาในส่วนของนักเรียน สภาพ
ครอบครัว และการคบเพื่อนของนักเรียน
ประกอบด้วยว่าปัจจัยที่มีผลต่อความเสี่ยงต่อ
การออกกลางคันของนักเรียนมีอะไรบ้าง เมื่อทราบ
ปัจจัยเสี่ยงแล้วนำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการขั้นตอน
ของการประเมินความเสี่ยง (risk assessment) จะทำให้
ทราบถึงความเสี่ยงของนักเรียนเป็นรายบุคคลว่านักเรียน
คนใดมีความเสี่ยงด้านใดมากที่สุด นักเรียนคนใดต้องการ
ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน
ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวของ
โรงเรียนในการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ได้มา ช่วยแนะนำและ
ช่วยแก้ปัญหาให้กับนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการออกกลางคัน

ขั้นตอนในการประเมินความเสี่ยงต่อการ ออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การประเมินความเสี่ยง จำเป็นต้องดำเนินการ
อย่างเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนดังนี้ (Merna and Al-Thani,
2008)

1. ทำความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการออกกลางคัน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สิ่งที่จะต้องกระทำ คือ
การสำรวจกิจกรรมและพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งในกลุ่มปกติและ
กลุ่มออกกลางคันให้ครอบคลุมในทุกประเด็น

2. การบ่งชี้ความเสี่ยงหรือระบุปัจจัยเสี่ยง สิ่งที่จะต้องกระทำ คือ
การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนทั้งในกลุ่มปกติและกลุ่มออกกลางคัน
ในประเด็นที่อาจจะเกี่ยวข้องกับการออกกลางคัน ทั้งในด้านนักเรียน
ด้านครอบครัว ด้านครู/โรงเรียน และด้านเพื่อน เพื่อหาข้อมูลหรือปัจจัย
ที่จะส่งผลกระทบต่อ การออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3. กำหนดค่าคะแนนโอกาสของการเกิดความเสี่ยง (probability) เป็นการประมาณระดับของการที่นักเรียนมีลักษณะหรือสภาพตามปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่ได้จากการตอบแบบสำรวจพฤติกรรม อาจเป็นจำนวนความถี่ของการกระทำพฤติกรรมเสี่ยง จำนวนเพื่อนในกลุ่มที่นักเรียนคบที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เป็นต้น อาจกำหนดให้มี 4 ระดับ คือ ระดับไม่มีความเสี่ยง

ระดับมีโอกาสของการเกิดความเสี่ยงเป็น 1 (โอกาสเสี่ยงน้อย)

ระดับมีโอกาสของการเกิดความเสี่ยงเป็น 2 (โอกาสเสี่ยงมาก)

และระดับมีโอกาสของการเกิดความเสี่ยงเป็น 3 (โอกาสเสี่ยงสูงสุด)

4. กำหนดน้ำหนักความสำคัญของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง (impact) เป็นการประมาณระดับความรุนแรงของปัจจัยเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ความรุนแรงของความเสียหายกำหนดให้มี 3 ระดับ คือ

ความรุนแรงของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง
ระดับ 1 (ความรุนแรงน้อย)

ความรุนแรงของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง
ระดับ 2 (ความรุนแรงมาก)

ความรุนแรงของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง ระดับ
3 (ความรุนแรงสูงสุด)

ความรุนแรงของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงหาได้จากการวิเคราะห์ค่าสถิติของการวิเคราะห์จำแนกกลุ่มพหุ (multiple discriminant analysis) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ว่าปัจจัยเสี่ยงใดที่สามารถจำแนกนักเรียนกลุ่มออกกลางคันออกจากนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ได้ และใช้ค่าสัมประสิทธิ์การจำแนกมาตรฐาน (standardized discriminant coefficients) ของปัจจัยเสี่ยงมาเป็นตัวกำหนดน้ำหนักความสำคัญของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง

5. การตัดสินใจความเสี่ยง เป็นการประเมินระดับความสำคัญของความเสี่ยง พิจารณาโดยใช้น้ำหนักความสำคัญของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง (impact) และโอกาสของการเกิดความเสี่ยง (probability) มีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ (Merna and Al-Thani, 2008)

$$\text{ระดับของความเสี่ยง (risk value)} = \text{โอกาสของการเกิดความเสี่ยง (probability)} \times \text{น้ำหนักความสำคัญของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง (impact)}$$

ตารางจัดระดับความเสี่ยง (risk matrix) และตัวอย่างวิธีการลงจุดในตาราง เมื่อทำการวิเคราะห์โอกาสของการเกิดความเสี่ยง (probability) และน้ำหนักความสำคัญของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง (impact) แล้วคำนวณโดยใช้วิธีการคูณจะได้ระดับของความเสี่ยง (risk value) ในแต่ละปัจจัยเสี่ยงของนักเรียนแต่ละคน แล้วนำมาลงจุดในตารางจัดระดับความเสี่ยง (risk matrix) โดยอาจมีการกำหนดสีเพื่อให้ง่ายต่อการแยกแยะระดับความเสี่ยงของแต่ละปัจจัยเสี่ยง โดย

สีเขียว หมายถึง มีระดับความเสี่ยงในปัจจัยน้อย

สีเหลือง หมายถึง มีระดับความเสี่ยงในปัจจัยมาก

สีแดง หมายถึง มีระดับความเสี่ยงในปัจจัยสูงสุด

ซึ่งจะทำให้ครูทราบทันทีว่านักเรียนคนใดมีความเสี่ยงจากปัจจัยใดในระดับใด

การลงจุดในตารางจัดระดับความเสี่ยง (risk matrix) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ง่ายต่อการสังเกต เนื่องจากในตารางนอกจากระบุตัวเลขระดับความเสี่ยงแล้วยังมีสีประกอบ ซึ่งง่ายต่อการเปรียบเทียบเมื่อทำการประเมินความเสี่ยงหลายๆ ครั้ง

ตัวอย่างการลงจุด

ในจำนวนเพื่อนที่นักเรียนคบ มีคนที่ออกกลางคันไปแล้วกี่คน

[0] ไม่มี [1] 1 คน

[2] 2 คน [3] 3 คน ขึ้นไป

หากนักเรียนตอบ [3] 3 คน ขึ้นไป ค่าโอกาสของการเกิดความเสี่ยง จากการตอบข้อ [3] คือ 3 (ค่าจากการวิจัย) และค่าน้ำหนักความสำคัญของผลกระทบของข้อนี้ คือ 3 (ค่าจากการวิจัย) ดังนั้นผลคูณของค่าโอกาสการเกิดความเสี่ยง กับค่าน้ำหนักความสำคัญของผลกระทบของข้อนี้ คือ $3 \times 3 = 9$ ดังภาพ

น้ำหนักความสำคัญของผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยง	3	3	6	9*
	2	2	4	6
	1	1	2	3
	X	1	2	3
	ค่าคะแนนโอกาสของการเกิดความเสี่ยง			

ตัวอย่างการลงจุดในตารางจัดระดับความเสี่ยง (risk matrix)

จากการลงจุดในตารางจัดระดับความเสี่ยง (risk matrix) ซึ่งตกอยู่ในแถบสีแดง แสดงว่า นักเรียนคนนี้มีคะแนนระดับความรุนแรงของ ความเสี่ยงต่อการออกกลางคันในระดับเสี่ยงมาก ในปัจจุบันการมีเพื่อนที่ออกกลางคันไปแล้ว

การประเมินความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นควรทำการประเมิน อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อดูว่าปัจจัยเสี่ยงต่างๆ มีระดับความรุนแรงลดลงบ้างหรือไม่เพียงใดหลังจากที่ครูและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทำการช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถแล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักเรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคัน เมื่อครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การช่วยเหลือนักเรียน ในกลุ่มนี้อย่างเต็มความสามารถจะทำให้เขายังอยู่ในระบบการศึกษา ต่อไปได้

จากงานวิจัยของผู้เขียน พบว่า ในการประเมินความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีปัจจัยเสี่ยงที่จำแนกนักเรียนกลุ่มออกกลางคันออกจากนักเรียนกลุ่มอื่นๆ จำนวน 12 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงด้านครอบครัว จำนวน 4 ปัจจัย คือ รายได้ของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของพ่อ อาชีพของพ่อ และอาชีพของแม่

2. ปัจจัยเสี่ยงด้านครู/โรงเรียน จำนวน 2 ปัจจัย คือ ครูไม่ได้ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน และปัจจัยไม่มีครูรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

3. ปัจจัยเสี่ยงด้านนักเรียน จำนวน 2 ปัจจัย คือ การเข้าเรียนสาย และการขาดเรียน

4. ปัจจัยเสี่ยงด้านเพื่อน จำนวน 4 ปัจจัย คือ การมีเพื่อนที่เคยติด 0 ร มส การมีเพื่อนไม่ตั้งใจเรียน การมีเพื่อนที่ออกกลางคันไปแล้ว และการมีเพื่อนที่ชอบใช้ความรุนแรง

แนวทางป้องกันความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การป้องกันความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน ครู และผู้ปกครอง ควรประสานความร่วมมือกัน ดังนี้

1. โรงเรียนควรมีทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนยากจน

2. ครูควรหาช่องทางให้นักเรียนทำงานแลกเงิน เช่น ล้างรถครู ล้างจานในโรงอาหาร

3. โรงเรียนควรมีการสอนพิเศษเพิ่มเติมให้กับนักเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

4. ครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันในการสอดส่องดูแลการคบเพื่อนของนักเรียน

5. ครูพยายามแยกนักเรียนออกจากกลุ่มเพื่อนที่ไม่ดี

6. ครูประจำชั้น ครูประจำวิชา ต้องสอดส่องดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด กำชับนักเรียนเรื่องการเข้าเรียนให้ตรงเวลา อาจมีการกำหนดบทลงโทษบ้างเพื่อกระตุ้นนักเรียน

7. ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาต้องคอยเตือนนักเรียนเสมอเกี่ยวกับเรื่องเวลาเรียนของนักเรียน

8. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีนโยบายในการให้ครูประจำชั้นออกเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างจริงจังอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง เพื่อทราบปัญหาอย่างแท้จริงของนักเรียน

9. โรงเรียนควรมีห้องให้คำปรึกษาปัญหาของนักเรียนและควรมีการตั้งคณะกรรมการคอยช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ

10. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการทำความเข้าใจกับคณะครูในเรื่องของความเป็นกันเองกับนักเรียน ไม่ถือตัวจนเกินไป ครูควรพูดคุยกับนักเรียนได้ทุกเรื่อง วางตัวให้เหมือนกับเป็นพ่อแม่คนที่สองของนักเรียน

ผู้เขียนหวังว่าบทความนี้จะทำให้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนลดน้อยลงได้ หากครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญ โดยอาจจะนำแนวทางในการประเมินความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนดังบทความนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ ก็เชื่อได้ว่าจำนวนนักเรียนที่จะออกกลางคันต้องลดน้อยลงอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

จันทร์ชลี มาพุทท. (2541). การวิเคราะห์ความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาและทางเลือกในการลดความสูญเสียเปล่าของโปรแกรมวิทยาศาสตร์ศึกษาและคณิตศาสตร์ศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. (2550). **แผนบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ**. กรุงเทพมหานคร.

Merna, T. and Al-Thani F.F.(2008). **Corporate Risk Management**. England : John Wiley & Sons.

วิธีชีวิตประชาธิปไตยแบบไทยไทย กับการพัฒนารูปแบบการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียน

โดย...ดิเรก ศรีวะโสภณ

ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

ทุกชีวิตทุกครอบครัวอยู่กันแบบราบเรียบไม่คิดที่จะเอาเปรียบแย่งชิงซึ่งกันและกัน มีอะไรก็แบ่งปันอยู่อย่างฉันทันพี่น้อง แม้แต่การใช้แรงงาน

ก็วานบอกกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันไป เช่น การ

ปลูกเรือน การเกี่ยวข้าวในนา ก็ช่วยกันทำโดยไม่คิด

ค่าจ้างใดๆ เพียงแต่เจ้าของนาทำข้าวปลาอาหาร

เลี้ยงแขกเท่านั้น เป็นอันว่างานสำเร็จลุล่วง

ด้วยดี ในด้านพุทธศาสนา

พี่น้องชาวพุทธทั้งหลายก็ช่วยกัน

ตั้งแต่สร้างวัด บูรณะวัด บวชพระ

บวชเณร กระทั่งทำบุญตักบาตร

ถวายอาหารเช้า อาหารเพลแด่พระภิกษุสามเณร สืบสานพระพุทธศาสนา

เรื่อยมากระทั่งปัจจุบัน ฉะนั้นพระพุทธศาสนาจึงเป็นประชาธิปไตย

สังคมพุทธเป็นสังคมที่เคารพเสียงข้างมาก ไม่นิยมจำกัดเสรีภาพ

ทางบุคคลหรือบีบบังคับโดยเฉพาะทางใจ อีกทั้งเป็นสังคม

ที่ไม่บังคับมนุษย์ให้เชื่อหรือยอมรับโดยปราศจากเหตุผล

เป็นสังคมที่ไม่เชื่อถือว่าชาติกำเนิดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิด

อภิสิทธิ์แต่อย่างใด ซึ่งข้อนี้นับได้ว่าเป็นหัวใจ

ของประชาธิปไตย

โดยแท้จริง (เกรียงไกร

เชษฐพัฒนวนิช, 2550)

รูปแบบการปกครอง

ประชาธิปไตย

แบบไทย แม้ว่าจะมีการแยกอำนาจบริหารออกจากอำนาจ

นิติบัญญัติ แต่ก็ถือว่าเป็นรูปแบบทางการปกครองที่บรรลุถึงเจตจำนงของ

ประชาชนได้ ด้วยเหตุผลดังนี้

ประการแรก รูปแบบนี้เกิดจากหลักการแบบพุทธศาสนา ซึ่งถือหลักการเห็นพ้องต้องกัน ความสมานฉันท์ และการไม่มีฝ่ายค้าน เป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็ยึดถือคุณธรรมในพุทธศาสนาเป็นหลัก ในการปกครอง เพราะฉะนั้นรัฐบาลและข้าราชการต้องมีหน้าที่ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แก่ประชาชน คอยสอดส่อง ดูแลทุกข์สุขของประชาชน นั่นคือ ต้องมีคุณธรรม ทั่วไปของบิณฑามารดาที่มีต่อบุตร อันได้แก่

หลักพรหมวิหาร 4
ของฝ่ายที่มีหน้าที่ปกครอง
กล่าวคือ เมื่อได้รับความไว้วางใจเป็น
ตัวแทนของราษฎรให้ทำหน้าที่

บริหารประเทศ ดำเนินกิจการบ้านเมืองแล้ว ก็ควรทำหน้าที่ด้วยความ
สุจริต หวังดีต่อผู้มอบหมายไว้วางใจให้แก่ตนด้วย
ความบริสุทธิ์ใจ เช่นเดียวกับบิณฑามารดาที่หวังดีต่อบุตร

ประการที่สอง การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว คือ แยกฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเป็นหลักประชาธิปไตยแบบพุทธนั้น นำมาซึ่งเสถียรภาพของรัฐบาลอีกด้วย และการที่รัฐบาลมีเสถียรภาพก็ส่งผลให้ รัฐบาลดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างมีแผนการได้ ซึ่งการพัฒนานั้นย่อม ส่งผลก่อให้เกิดสภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน (เกรียงไกร เชษฐพัฒนวนิช, 2550) จึงนับว่าวิถีชีวิตประชาธิปไตยแบบไทยไทยมีมาช้านานแล้วสำหรับคนไทย และมี วิถีชีวิตที่ซับซ้อนพร้อมๆ กับพุทธศาสนาเป็นสำคัญ โดยที่คนไทยได้ประพฤติ ปฏิบัติในวิถีชีวิตแล้ว

จุดเริ่มต้นประชาธิปไตยของไทย

ประเทศไทยเริ่มมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่พุทธศักราช 2475 นับเป็นเวลากว่า 70 ปีมาแล้วที่รัฐได้ให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ความเข้าใจ และปลูกฝังประชาธิปไตยแก่ประชาชน ดังเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญหลายฉบับได้บัญญัติแนวนโยบายด้านการส่งเสริมและการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการบริหารประเทศตามระบอบ

ประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิ
เลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

ถึงกระนั้นก็ตามการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยยังไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจอย่างชัดเจนในสถานภาพ บทบาท สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองของประเทศ และสาเหตุสำคัญนั้นเกิดจากการที่ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงทั้งเรื่องคุณค่าและแก่นแท้ของประชาธิปไตย ความไม่เข้าใจในเรื่องดังกล่าว

ทำให้ประชาชนไม่ตระหนัก

ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหาร
ดูแลประเทศ การพัฒนา
ประชาธิปไตย

ของไทยจึงเป็นไปอย่างล่าช้า และบางครั้งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงตามหลักการของระบบประชาธิปไตย ประเทศไทยจึงล้มลุกคลุกคลานในเรื่องนี้มาตลอด

ซึ่งสอดคล้องกับ ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช พูดถึงเรื่องประชาธิปไตยในคำแถลงว่า “ถ้าเทียบกับช่วงอายุของคนถือว่าอยู่ในวัยชราแล้ว แต่ถ้ามองในแง่ของการพัฒนาทางการเมืองการปกครองก็นับว่าเป็นเวลาที่ยังไม่มากนัก โดยเฉพาะหากมองในแง่ของการพัฒนาในกรอบที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตยด้วยแล้ว ก็แล้วยังมีความอ่อนเยาว์อยู่มากทีเดียว ทั้งนี้เพราะหากเราได้ติดตามข้อมูลความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงนั้นเฟื่องจะเกิดจุดหักเหของความเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญต่อการปกครองขึ้นในระยะหลังๆ เพียงไม่กี่ครั้งเท่านั้น ประชาธิปไตยไทยเริ่มจากการตั้งรกรากจากนอกกล้าของประชาชนพลเมืองอันเป็นภูมิภาวะใหม่ทางการเมืองการปกครองที่ชวนให้ติดตามต่อไปว่าในช่วงทศวรรษถัดไป ประชาธิปไตยไทยจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เข้มแข็ง หรือจะกลับไปเป็นทารกหัดคลานใหม่ตามรอยเดิมของวัฏจักรการเมืองไทยในอดีต” (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541) นั่นแสดงว่าประชาธิปไตยยังจะต้องประทับประคองร่วมมือร่วมใจพัฒนาให้ก้าวไปให้ทันนานาประเทศอื่นมิใช่น้อย

จะปลูกฝังให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างไร

วิธีการที่จะพัฒนาประชาธิปไตยให้ยั่งยืนก็ต้องมองที่คนเป็นหลัก
คล้ายๆ กับการมองย้อนอดีตว่าเราจะสร้างประชาธิปไตย
ที่ฝังรากลึกซึ้งซบสวู่ชีวิตที่แท้จริงเหมือนกับ
คนโบราณได้อย่างไร ก็ต้องมองที่การศึกษา

เป็นหลัก นั่นคือเด็กที่อยู่ใน

วัยเรียนตั้งแต่ประถมศึกษา

ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือที่

เรียกว่าเด็กที่อยู่ในระบบการศึกษา

ขั้นพื้นฐานได้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย

ในโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง

ลงมือปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับวิถีชีวิตร่วมกับครอบครัวและ

สังคมที่เขาอาศัยอยู่ โดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการ

ถ่ายทอดความรู้ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย มีภูมิปัญญา

ท้องถิ่นที่ดีเป็นแบบอย่าง การเรียนรู้ประชาธิปไตย

ในโรงเรียนก็จะเกิดมรรค

เกิดผลต่อไป

เนื้อหาควรจะเป็นอย่างไร

เนื้อหาจะเป็นการสอนอย่างต่อเนื่องจากประถมศึกษากระทั่งถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และให้เหมาะสมตามวัย ดังนี้

1. ควรเข้าใจเรื่องศาสนาที่ตนนับถือ โดยยึดถือตามพ่อแม่ ชุมชน เป็นหลัก

2. ควรเข้าใจในวิถีประชาธิปไตยในครอบครัว

3. ควรเข้าใจในวิถีชีวิตในโรงเรียน

4. ควรเข้าใจในวิถีประชาธิปไตยในชุมชน

5. ควรเข้าใจการเป็นพลเมืองที่ดีตามวิถีไทยไทย

6. ควรเข้าใจสิทธิเสรีภาพหน้าที่ความรับผิดชอบ

7. ควรเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น

8. ควรเข้าใจในการเมืองการปกครองตามวัย

9. ควรเข้าใจในรัฐธรรมนูญตามวัย

10. ควรเข้าใจในคุณธรรม สำนึกศีลธรรม คารวธรรม ปัญญาธรรม

11. ควรเข้าใจในการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วม

12. ควรเข้าใจสิทธิมนุษยชน

หลักการแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ประชาธิปไตย

รูปแบบการสอนประชาธิปไตยในโรงเรียน

1. ใช้หลักธรรมของศาสนาที่ชุมชนนับถือเป็นหลักในการสอนนำ
2. ใช้หลักธรรมที่เป็นสากลหรือเป็นกลางสอนประชาธิปไตยนั้นคือ
 - สามัคคีธรรม
 - คารวะธรรม
 - ปัญญาธรรม

3. ใช้หลักการสอนแบบ CIPPA Model

3.1 Construct คือ

การให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการแสวงหาข้อมูล เช่น การเลือกตั้งให้ผู้เรียนได้เข้าใจ

รู้จักคิด วิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมาย การเลือกตั้ง สังเคราะห์ข้อมูลการเลือกตั้ง สรุปเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น

3.2 Interaction คือ การให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง คิดหาวิธีการที่ถูกต้องเป็นธรรม

3.3 Participation คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น ให้มีสถานนักเรียน ให้มีการเลือกตั้งผู้นำ เป็นต้น

3.4 Process/Product

คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการควบคู่ไปกับ ผลงานและองค์ความรู้ ที่สรุปได้

3.5 Application คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง หรือเกี่ยวกับประชาธิปไตยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในวิถีชีวิตประจำวัน

4. การเรียนการสอนด้วยโครงการ (Project Approach) เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสรุปผลความสำเร็จจากการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย ด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ให้เกิดการค้นหาค้นหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยร่วมกันจัดทำโครงการประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง ที่ยุติธรรมจะต้องมีแนวทางอย่างไร ตั้งแต่การร่วมกันวางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินผล ปรับปรุง พัฒนาขยายผล และเผยแพร่

กระบวนการสอนให้เกิดประชาธิปไตยในโรงเรียน

1. การสอนควรเริ่มจากง่ายไปหายาก เริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว โดยคำนึงถึงวัย วุฒิภาวะ และความสามารถในการเรียนรู้เป็นสำคัญ
2. สร้างวิธีเรียน เปลี่ยนวิธีสอนให้สนุกไม่น่าเบื่อ ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ
3. ทุกขั้นตอนของการเรียนการสอนมุ่งสู่กระบวนการคิดให้ผู้เรียนค้นพบเอง ลงมือทำเอง เกิดความภาคภูมิใจ
4. แนวการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์กัน ร้อยรัดกัน
5. มีกิจกรรมที่หลากหลาย สนุก ชวนให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น
6. ใช้สื่อ และแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะกับวัย และหลากหลาย ผู้เรียนเข้าใจตรงตามเป้าหมาย เรียนรู้ให้ชัด (Learn to Know) เรียนเพื่อทำ (Learn to Do) และเรียนเพื่อเป็น (Learn to be)
7. การประเมินผลมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมมากกว่าดูผลการทดสอบทางวิชาการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน ผู้ปกครองประเมิน

ขั้นตอนการสอนประชาธิปไตยของครู

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 การเตรียมตัวครู ครูต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยการเข้าอบรมสัมมนาอย่างหลากหลายให้สามารถพัฒนาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนได้ตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา

1.2 การเตรียมแหล่งเรียนรู้

1.2.1 แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

ศูนย์เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

ห้องสมุด ศูนย์ปฏิบัติการ

1.2.2 แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้รับ

ความร่วมมือจากผู้ปกครอง

ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์การเลือกตั้ง เป็นต้น

1.3 เตรียมนำเสนอ เพื่อการเผยแพร่ในระดับห้องเรียน

ระดับโรงเรียน ชุมชน

2. ขั้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง

การเตรียมการสอนเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดที่ครูจะ

ต้องดำเนินการเพื่อให้มีความพร้อม สามารถนำไป

ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านความรู้

ทักษะและเจตคติ ดังนั้น

กิจกรรมประชาธิปไตย

ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้

แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

ให้ผู้เรียนเรียนในสิ่งที่

ตนเองประสบมา เช่น การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ทุกระดับ อาจทำในลักษณะชมรม หรือทำในลักษณะการจัดนิทรรศการ เป็นต้น

3. ชั้นประเมินผล

การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่เป็นตัวชี้วัดว่าการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยจะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร เป็นการประเมินผลตามสภาพจริง เชิงประจักษ์ เน้นสองมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้การประเมินจะต้องมีผู้ร่วมประเมินอย่างหลากหลาย ประกอบด้วยครู นักเรียน ผู้ปกครอง

ผลที่เกิดกับผู้เรียน

1. ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับเรื่องประชาธิปไตยในโรงเรียน และชุมชน
2. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ มีทักษะในการคิด มีทักษะในการจัดการกับความรู้ และการแสดงออก
3. ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์ในเรื่องประชาธิปไตย
4. ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับครูและชุมชน
5. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน คิดเอง ทำเอง แก้ปัญหาเอง เกี่ยวกับประชาธิปไตย เช่น สถานักเรียนและการเลือกตั้ง เป็นต้น
6. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองในระบบประชาธิปไตย
7. ผู้เรียนสามารถปรับปรุงตนเอง และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

วิถีชีวิตของคนไทยในอดีตเป็นวิถีชีวิตที่ดีงาม เป็นวิถีชีวิตที่สร้างสรรค์ สังคมและประเทศชาติ ซึ่งหลายๆ ประเทศทำไม่ได้ หากแต่ระยะหลังคนไทยได้รับวัฒนธรรมจากชาติต่างๆ เข้ามา โดยเฉพาะชาติตะวันตก ทำให้เรามองข้ามวิถีชีวิตที่ดีงามเหล่านั้นไป ฉะนั้นเราจะทำอย่างไรที่จะแก้ปัญหาระยะยาวเหล่านี้ให้จริงจังยั่งยืน

นั่นคือ ต้องมองไปที่
การศึกษาชาติเป็นหลัก
โดยเฉพาะการจัดการเรียน
การสอนประชาธิปไตยในโรงเรียน

ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษา เราจะต้องคิดวิเคราะห์หาแนวทางช่วยกันทุกฝ่ายที่จะพิจารณาหลักสูตรเรื่องประชาธิปไตยในโรงเรียน พิจารณารูปแบบการสอนของครู จะหาแนวทางพัฒนารูปแบบเหล่านั้นให้ดีขึ้นอย่างไร แต่สิ่งที่ควรทำควบคู่ไปกับการสอนประชาธิปไตย คือ วิถีชีวิตแบบไทยๆ คุณธรรม จริยธรรม หรือคำสอนของแต่ละศาสนามาเป็นตัวนำทางของทุกฝ่าย จะต้องจริงจังจริงจัง ร่วมมือกันทุกองคาพยพ ตั้งแต่ระดับชาติลงมาถึง

ระดับโรงเรียน โดยมีธงชัย
ปักไว้ คือ ผู้เรียน
เป็นสำคัญ ผู้เรียนต้อง
เรียนรู้เรื่อง
ประชาธิปไตยให้ซึมซับ

เป็นวิถีชีวิตนำไปใช้ได้จริง และมองให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ให้จงได้ แล้วสังคมไทยในอนาคตจะเป็นสังคมประชาธิปไตยที่ดีงามเป็นแบบอย่างต่อไป

บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิช. **ความคิดประชาธิปไตยแบบไทยจากยุคชอยุธยาถึงยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2550.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. **วารสารวิชาการ**. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว, 2550.

เชาวนะ ไตรมาศ. **75 ปีประชาธิปไตย 2475 – 2550**. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เพรส จำกัด, 2550.

พลเดช ปิ่นประทีป. **รายงานประชาสังคมในกระแสพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ**. กรุงเทพฯ : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. **วารสารพิษณุพรรณ**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2550.

มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์. **ครุยุคปฏิรูป สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้**, กทม.9 : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542.

วัฒนาพร ระบับทุกข์. **เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**, กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2545.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2545.

อุดม เขยทิววงศ์. **หลักสูตรท้องถิ่น : ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเรียนรู้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ 1991, 2545.

เมื่อข้าพเจ้าได้เรียนรู้จากนักเรียน :
การค้นพบใหม่ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์

โดย...ปรีชากร ภาชนะ
ครูโรงเรียนบ้านแท่นวิทยา

จากประสบการณ์การสอนคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหลายปี ผลการสอนในชั้นเรียนของผู้เขียนไม่เป็นที่น่าพอใจเอาเสียเลย เพราะเป็นชั้นเรียนที่ไม่น่าสนใจและน่าเบื่อหน่ายสำหรับนักเรียน บทความนี้ผู้เขียนขอนำเสนอภาพความสำเร็จในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่แห้งแล้ง แต่ปัจจุบันได้กลับกลายเป็นมาเป็นชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่น่าตื่นเต้น อันเนื่องมาจากการค้นพบความรู้ใหม่ๆ และนำเสนอให้เห็นว่าผลจากการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีการสอนใหม่ๆ ที่ทำให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง และสามารถคิดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่างๆ ในเนื้อหานำไปสู่ข้อสรุปและความรู้ใหม่ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านแท่นวิทยา อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ เป็นอย่างไร

20
43
56
7+8x

โดยการสอนคณิตศาสตร์เนื้อหาลำดับและอนุกรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดทั้งหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการเรื่องราวและแผนภาพ ซึ่งวิธีการสอนนี้มีกระบวนการสอนที่เน้นให้นักเรียนเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้น เป็นเรื่องราวและปัญหาเกี่ยวกับลำดับและอนุกรมที่นักเรียนไม่คุ้นเคยมาก่อนและพัฒนาการเรียนรู้มาสู่แผนภาพ และการสรุปบทเรียนคณิตศาสตร์ร่วมกัน (ปสาสน์ กงตาล, 2547)

ซึ่งในรายละเอียดของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการสร้างเครื่องมือสำหรับนำมาใช้สอนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากงานวิจัยของรุ่งนภา อารยะธรรมโสภณ (2550) และ ปรีชากร ภาชนะ (2551) ทั้งนี้สำหรับการสอนเนื้อหาลำดับและอนุกรมโดยใช้วิธีการเรื่องราวและแผนภาพในครั้งนี้ เป็นเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นและมีความท้าทายต่อการจัดการเรียน การสอนคณิตศาสตร์อย่างยิ่ง โดยในกระบวนการสอนนักเรียน ยังไม่ทราบหรือรู้จักสูตรการหาพจน์ทั่วไปที่เขียนในรูป $a_n = a_1 + (n - 1)d$ เมื่อ d คือ ผลต่างร่วมของลำดับเลขคณิต

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 x - + @

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

อนึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่นักเรียนจะต้องหาพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิต นักเรียนชายหลังห้องของผู้เขียนก็กล่าวขึ้นมาอย่างตื่นเต็นว่าเขาพบพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตโดยเขียนอยู่ในรูป “พจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตเหล่านี้คือ พจน์ที่สองลบด้วยพจน์แรกคูณกับ n ซึ่งเป็นตัวแปร และนำเอาพจน์แรกบวกกับพจน์ที่สองแล้วลบด้วยพจน์ที่สามเอาผลที่ได้มาบวกกับพจน์ที่มีตัวแปรครบ” จากแนวคิดดังกล่าวสามารถเขียนเป็นสัญลักษณ์ได้ดังนี้

$$a_n = (a_2 - a_1)n + [a_1 + a_2 - a_3]$$

จากข้อค้นพบดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง a_1 , a_2 , a_3 แล้วค่า $a_2 - a_1$ ก็คือค่าผลต่างร่วม (d) ของลำดับเลขคณิตซึ่งจะอยู่หน้าตัวแปร n ในพจน์ทั่วไปเสมอ ค่าคงที่ที่นำมาบวกหลังตัวแปรจะเท่ากับค่า $a_1 + a_2 - a_3$ เสมอ และเมื่อผู้เขียนพบเหตุการณ์เช่นนี้ จึงให้นักเรียนในชั้นเรียนตรวจสอบว่าเป็นจริงตามนั้นหรือไม่ เมื่อนักเรียนตรวจสอบโดยใช้วิธีการแทนค่าแล้วก็เป็นจริง แนวคิดนี้ผู้เขียนไม่เคยพบและไม่เคยมีประสบการณ์กับการคิดลักษณะนี้มาก่อน เมื่อหมดชั่วโมงเรียนผู้เขียนจึง “ให้คำถามเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนขบคิดใหม่ โดยหาความสัมพันธ์ของแต่ละพจน์อื่นๆ ในลำดับเลขคณิต แล้วนำมาเขียนเป็นพจน์ทั่วไปในทำนองเดียวกันกับแนวคิดข้างต้นหรือไม่”

จากการตั้งคำถามดังกล่าว นักเรียนยังพบความสัมพันธ์ของแต่ละพจน์ในลำดับเลขคณิตที่เขียนในรูปพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตแตกต่างกัน ซึ่งหากพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่าง a_1 , a_3 , a_4 หรือ a_1 , a_4 , a_5 หรือ a_1 , a_5 , a_6 เป็นต้น สามารถนำพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตได้ทั้งสิ้น อาทิเช่น

$$a_n = (a_4 - a_3)n + [a_1 + a_3 - a_4]$$

$$a_n = (a_5 - a_4)n + [a_1 + a_4 - a_5]$$

$$a_n = (a_6 - a_5)n + [a_1 + a_5 - a_6]$$

$$a_n = (a_7 - a_6)n + [a_1 + a_6 - a_7]$$

จากการอภิปรายร่วมกันทำให้พบว่า ยังมีพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตในลักษณะเดียวกันอีกมากมาย ซึ่งถ้าหากพิสูจน์แล้วเป็นจริง ทั้งนี้หากวิเคราะห์ถึงข้อค้นพบใหม่นี้จะเห็นว่ามีความเชื่อมโยงกับพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตในรูป $a_n = a_1 + (n - 1)d$ หากกระจายพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตทั้งสองแบบแล้วจะเป็นพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตอันเดียวกัน ซึ่งแสดงดังนี้

$$\text{เนื่องจาก } a_n = a_1 + (n - 1)d$$

$$= a_1 + dn - d$$

$$= dn + (a_1 - d)$$

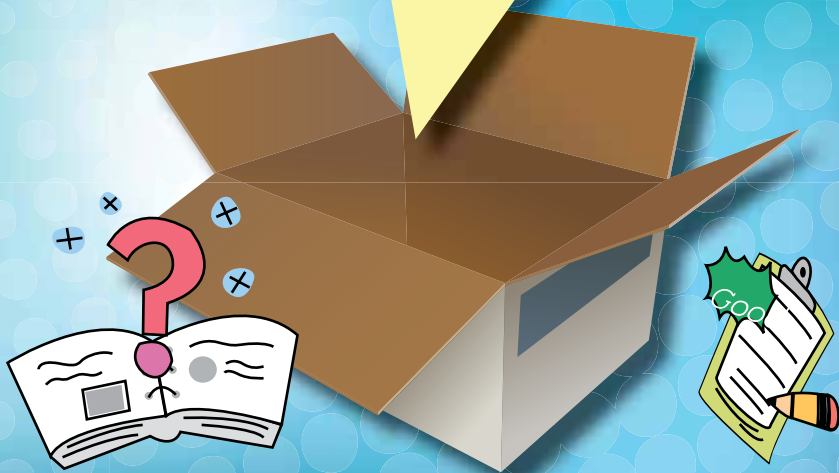
$$\text{และ } a_n = (a_2 - a_1)n + [a_1 + a_2 - a_3]$$

$$= (a_2 - a_1)n + [a_1 + a_1 + d - a_1 - 2d]$$

$$= dn + (a_1 - d) ; a_2 - a_1 = d$$

เมื่อเข้าสู่การอภิปรายถึงข้อสรุปจากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับผลต่างร่วมของลำดับเลขคณิต คือ $d = a_{n+1} - a_n$ และหากวิเคราะห์รายละเอียดของพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตเหล่านี้แล้ว พจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตที่เขียนอยู่ในรูป $a_n = a_1 + (n - 1)d$ จะเป็นกรณีทั่วไปของพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตที่ค้นพบจากที่กล่าวข้างต้น

และสำหรับลำดับเรขาคณิตซึ่งเป็นเนื้อหาที่สอนต่อเนื่องจากการสอนลำดับเลขคณิต ก็เกิดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ตื่นเต้นและท้าทายทั้งนักเรียนและครูผู้สอน เพราะหลังจากที่ได้ความรู้ใหม่จากการสอนลำดับเลขคณิตแล้ว ผู้เขียนต้องกลับมาเตรียมการสอนอย่างถี่ถ้วนและมองเห็นว่าในลำดับเรขาคณิตโครงสร้างของพจน์ทั่วไปเป็นทำนองเดียวกับลำดับเลขคณิต แต่ในระหว่างการสอนผู้เขียนจะไม่บอกนักเรียน เมื่อเข้าสู่การสอนตามแผนในหน่วยการเรียนรู้ ผู้เขียนจะมีคำถามเพื่อให้นักเรียนเชื่อมโยงการคิดจากลำดับเลขคณิตมาสู่ลำดับเรขาคณิต ซึ่งผลจากการทำกิจกรรมของนักเรียน ทำให้ได้ข้อสรุปที่สำคัญทำนองเดียวกัน และนำมาสู่การอภิปรายร่วมกันดังนี้

“นักเรียนกล่าวถึงลำดับเลขคณิตโดยพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิต
 ใช้การบวกและลบ หากแต่ลำดับเรขาคณิตแล้วในพจน์ทั่วไปจะใช้
 การคูณและหาร ซึ่งจะใช้การบวกและลบไม่ได้แล้ว”

การค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างพจน์ในลำดับเรขาคณิต อาทิเช่น
 ความสัมพันธ์ระหว่าง a_1 , a_2 และ a_3 นักเรียนได้ข้อสรุปเป็นพจน์
 ทั่วไปของลำดับเรขาคณิตว่า

$$a_n = x^n \cdot \left(\frac{a_1 a_2}{a_3} \right) \text{ เมื่อ } a_1 x = a_2 \text{ หรือหากเขียนในรูปจะได้ } a_n = \left(\frac{a_2}{a_1} \right)^n \cdot \left(\frac{a_1 a_2}{a_3} \right)$$

นั่นเอง และในทำนองเดียวกับลำดับเลขคณิต แบบรูปของพจน์ทั่วไปของลำดับ
 เรขาคณิตเขียนได้หลากหลายขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของแต่ละพจน์ อาทิเช่น

$$a_n = \left(\frac{a_4}{a_3} \right)^n \cdot \left(\frac{a_1 a_3}{a_4} \right) \quad a_n = \left(\frac{a_5}{a_4} \right)^n \cdot \left(\frac{a_1 a_4}{a_5} \right)$$

$$a_n = \left(\frac{a_6}{a_5} \right)^n \cdot \left(\frac{a_1 a_5}{a_6} \right)$$

จากแนวคิดดังกล่าว ในทำนองเดียวกับลำดับเลขคณิต สามารถสรุปเป็น
 กรณิทั่วไปของพจน์ทั่วไปของลำดับเรขาคณิตได้ดังนี้ เนื่องจากพจน์ทั่วไป
 ของลำดับเรขาคณิตที่เขียนในรูป $a_n = a_1 r^{n-1}$ เมื่อ r คือ อัตราส่วน
 ร่วมกรณีนี้

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 x + _ @

$$r = \frac{a_3}{a_2} \text{ จะได้ว่า } a_n = a_1 \left(\frac{a_3}{a_2} \right)^{n-1} \text{ เมื่อกระจายแล้วพบว่า}$$

$$\begin{aligned} a_n &= a_1 \left(\frac{a_3}{a_2} \right)^n \cdot \left(\frac{a_3}{a_2} \right)^{-1} \\ &= \left(\frac{a_3}{a_2} \right)^n \cdot a_1 \frac{a_2}{a_3} \end{aligned}$$

จัดรูปใหม่จะได้

$$a_n = \left(\frac{a_3}{a_2} \right)^n \cdot \left(\frac{a_1 a_2}{a_3} \right)$$

และทั้งนี้หากพิจารณาที่ค่า r ที่แตกต่างกันทุกกรณี ตามแนวคิดของนักเรียนแล้วจะเห็นว่า กรณีทั่วไปของพจน์ทั่วไปของลำดับเรขาคณิตคือ $a_n = a_1 r^{n-1}$ นั่นเอง รวมทั้งได้ข้อสรุปเกี่ยวกับอัตราส่วนร่วมของลำดับเรขาคณิตเท่ากับ $r = \frac{a_{n+1}}{a_n}$

ทั้งนี้หากพิจารณาจากโครงสร้างของพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตและลำดับเรขาคณิตที่นักเรียนค้นพบ จะเห็นว่าพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตจะแสดงความสัมพันธ์ของแต่ละพจน์ โดยใช้การดำเนินการบวกและการดำเนินการลบ เช่น ความสัมพันธ์ของพจน์ที่ 1 พจน์ที่ 2 และพจน์ที่ 3 ทำให้ได้พจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิต คือ $a_n = (a_2 - a_1)n + [a_1 + a_2 - a_3]$ ซึ่งหากเทียบกับโครงสร้างของพจน์ทั่วไปของลำดับเรขาคณิตจะคล้ายคลึงกัน หากพิจารณาความสัมพันธ์ของแต่ละพจน์แล้วจะการใช้การดำเนินการคูณและการดำเนินการหาร เช่น กรณีความสัมพันธ์ของพจน์ที่ 1 พจน์ที่ 2 และพจน์ที่ 3 ทำให้ได้พจน์ทั่วไปของลำดับเรขาคณิตเขียนอยู่ในรูป $a_n = \left(\frac{a_3}{a_2} \right)^n \cdot \left(\frac{a_1 a_2}{a_3} \right)$

โดยพิจารณาจากค่าคงตัวหน้าตัวแปรในลำดับเลขคณิตนำมาลบกัน แต่ค่าคงตัวที่ยกกำลังด้วยตัวแปรของลำดับเรขาคณิตจะนำมาหารกัน ค่าคงตัวที่นำมาบวกหลังตัวแปรของลำดับเลขคณิตใช้การบวกและลบกันของแต่ละพจน์ตามลำดับ แต่ค่าคงตัวที่นำมาคูณกับชุดตัวแปรของลำดับเรขาคณิตใช้การคูณและหารตามลำดับ ข้อค้นพบที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมกับบทเรียนคณิตศาสตร์ใหม่ของนักเรียน โดยการคาดการณ์ถึงความเป็นไปได้ในระหว่างการแก้ปัญหาและกระบวนการตรวจสอบย้อนกลับ เพื่อรับรองหรือยืนยันแนวคิดของตนเองให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวคิดของนักเรียนดังกล่าวมีความสำคัญเพราะทำให้ผู้เขียนได้เปลี่ยนมุมมองและเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องลำดับใหม่ ซึ่งแตกต่างจากประสบการณ์และความรู้เดิมเกี่ยวกับลำดับที่ผู้เขียนเคยเรียนมาหลายปี อีกทั้งความสำเร็จจากการแก้ปัญหาและการทำกิจกรรมคณิตศาสตร์ในลักษณะนี้ส่งผลอย่างมากต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และมุมมองของนักเรียนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ทำให้นักเรียนกล้าที่จะคิดนอกกรอบและอยากรู้อยากเห็นและมีความมั่นใจในตนเอง รวมทั้งเกิดการยอมรับซึ่งกันและกันในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ และมั่นใจว่าสิ่งที่พวกเขาคิดและสิ่งที่เขาค้นพบสามารถตรวจสอบได้ บริบทการสอนนี้ทำให้ผู้เขียนมีชีวิตชีวาและยังมีเรื่องที่น่าตื่นเต้นสำหรับการสอนในแต่ละวัน ทั้งนี้เมื่อเข้าสู่กิจกรรมการแก้ปัญหาเกี่ยวกับลำดับแล้วยังมีข้อค้นพบใหม่ๆ ซึ่งผู้เขียนจะนำมาเขียนเล่าประสบการณ์และนำเสนอข้อค้นพบจากการสอนในบทความต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปรีชากร ภาชนะ. (2551). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยวิธีการเรื่องราวและแผนภาพ. รายงานการวิจัยต้นฉบับ.
- ปสาสน์ กงตาล. (2547). การสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เรื่องราวและแผนภาพ (Teaching Mathematics by Stories and Diagrams). เอกสารประกอบการประชุมงานวันสถาปนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 10 - 11 กย. 2547.
- รุ่งนภา อารยะธรรมโสภณ. (2550). การเชื่อมโยงภายในเรื่องลำดับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผ่านวิธีการเรื่องราวและแผนภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาไทย (Scientific Mind of Thai Primary School Students)

โดย...ทรายทอง พวงลั่นเทียะ* และ สุชาดา บวรกิติวงศ์**

* นิสิตดุขุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*** องค์ความรู้นี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ที่ได้รับทุน “90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”
กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

จิตวิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างไร กับการศึกษาวิทยาศาสตร์

จิตวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และความสามารถแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพของผู้เรียน ในการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ของไทยได้กำหนดเป้าหมายข้อหนึ่งไว้ว่า ควรพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตวิทยาศาสตร์ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ และมีนโยบายในการจัดการเรียนการสอน

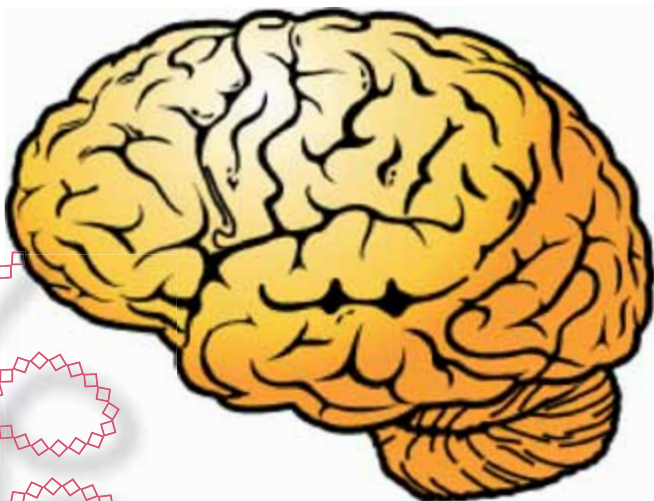
วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาชาติ (พ.ศ.2545 – 2559) โดยเน้นกระบวนการที่นักเรียนเป็นผู้คิดและลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ร่วมกันในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้มีความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ มีการพัฒนาด้านกระบวนการคิดขั้นสูง มีคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงเจตคติ และค่านิยมที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นคุณลักษณะของผู้มีจิตวิทยาศาสตร์ ส่งผลทำให้บุคคลสามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ครบถ้วนในสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้

และเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลนั้นๆ รู้ถึงสิ่ง

ที่ได้มาซึ่งความรู้ที่ถูกต้อง

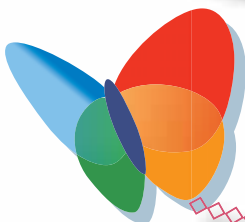
(Visser,2000; Rawland, 2005)

จิตวิทยาศาสตร์ คืออะไร

คำว่า “จิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Mind)” เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ ที่มีความเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และจิตใจของบุคคลที่มีต่อวิทยาศาสตร์ ซึ่งก็คือพฤติกรรมด้านจิตพิสัยนั่นเอง จากที่ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาศาสตร์ พบว่า คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน โดยระบุไว้เป็นเป้าหมายในการจัดการวิทยาศาสตร์ในประเทศต่างๆ ได้แก่ เจตคติทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Attitude) เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ (Attitude Toward Science) และจิตตานิสัยเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Habit of Mind) ซึ่งแต่ละคำมีความหมายพอสรุป และเขียนเป็นแผนภาพที่ 1 เพื่อให้เข้าใจความเกี่ยวข้องกันได้ดังต่อไปนี้

คุณลักษณะ	ความหมาย
จิตวิทยาศาสตร์ (Scientific Mind)	คุณลักษณะของบุคคลที่มีความคิด ความรู้สึกไม่เอียง และยึดมั่นในคุณค่าของวิธีการคิดทางวิทยาศาสตร์และการมองโลกแบบวิทยาศาสตร์ในการวิพากษ์วิจารณ์ความรู้ขององค์ความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว เพื่อพัฒนาเป็นองค์ความรู้ที่สมบูรณ์
เจตคติทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Attitude)	คุณลักษณะนิสัยของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการที่จะใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้
เจตคติต่อวิทยาศาสตร์ (Attitude Toward Science)	อารมณ์ ความรู้สึกโดยทั่วไปของบุคคลที่มีต่อวิทยาศาสตร์ และกิจกรรมการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกในด้านคุณธรรม จริยธรรม
จิตนิสัยเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Habit of Mind)	ลักษณะของบุคคลที่ใช้ความคิดหรือกระบวนการคิดตามแนวทางวิธีการทางวิทยาศาสตร์

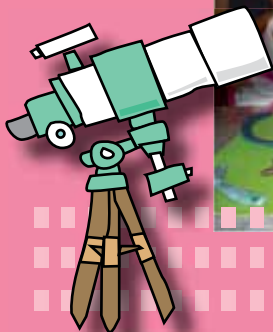

แผนภาพที่ 1 ความเกี่ยวข้องกันของคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับจิตวิทยาศาสตร์

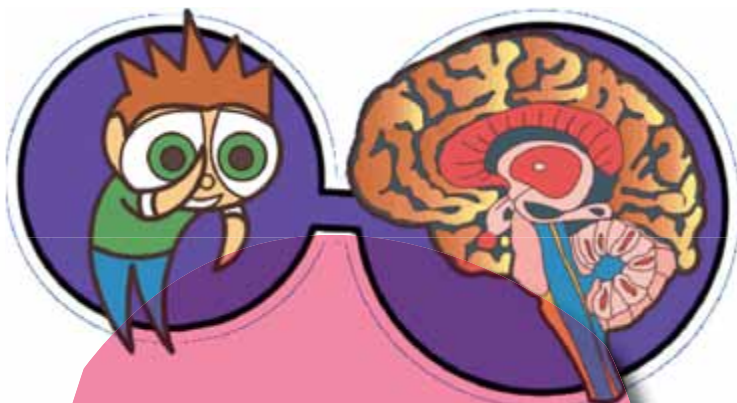
การวัดคุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์

ในหลักสูตรการศึกษาศาสตร์ของไทยได้ระบุคุณลักษณะจิตวิทยาศาสตร์ไว้ว่า เป็นลักษณะนิสัยของผู้เรียนที่คาดหวังจะได้รับการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆ ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความมุ่งมั่นอดทน รอบคอบ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด การร่วมแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดของผู้อื่น ความมีเหตุผล และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.), 2546)

เมื่อพิจารณาถึงการศึกษาวิทยาศาสตร์จะเห็นว่ามี 2 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ องค์ความรู้วิทยาศาสตร์ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้มาซึ่งความรู้ ในอดีต การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ต่างมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนด้านสติปัญญาเพื่อรู้และเข้าใจ ในองค์ความรู้วิทยาศาสตร์เป็นหลัก ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของ สังคมในปัจจุบันมากนัก เนื่องจากองค์ความรู้วิทยาศาสตร์นั้นๆ มีการเปลี่ยนแปลง ตามสถานการณ์ของตัวมันเองอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการเรียนรู้จึงไม่ควรจำกัดอยู่กับการ รวบรวมสะสมความรู้ที่มีอยู่เท่านั้น ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาวิธีการที่จะได้มาซึ่งความรู้ และคุณลักษณะต่างๆ ทั้งในด้านความรู้สึกและอารมณ์ เช่น ความสนใจ เจตคติที่ต้องการ คำนึงถึงฟังปรารภณา ความซาบซึ้ง ตลอดจนสร้างเป็นนิสัยที่ดีงาม ซึ่งคุณลักษณะ เหล่านี้ ก็คือ จิตวิทยาาสตร์นั่นเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีลักษณะของความเป็น นักวิทยาศาสตร์ มีความเกี่ยวข้องทั้งส่วนของความรู้ ความคิด และความเชื่อ นำไปสู่ พลังแห่งการเรียนรู้ (Bentley and Others,2000) จะทำให้ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต คุณลักษณะอารมณ์และความรู้สึกนี้เองสามารถเกิดขึ้นใน ตัวผู้เรียนได้พร้อมๆ กัน และมีส่วนสำคัญที่จะเอื้อให้เกิดการแสวงหาให้ได้มาซึ่งความรู้

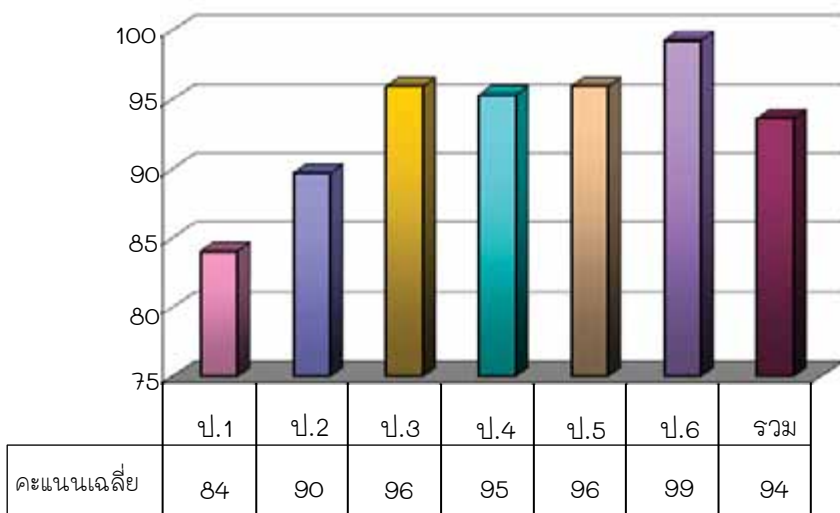
จากความสำคัญของจิตวิทยาศาสตร์ดังกล่าว เราควรหันมามองดูว่านักเรียนของไทยเรานั้นมีจิตวิทยาศาสตร์ เป็นอย่างไร เพื่อเตรียมความพร้อมทั้งในตัวผู้เรียน ผู้สอน และ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัว นักเรียน การที่จะได้มาซึ่งข้อมูลนี้ก็ต้องอาศัยกระบวนการวัด และประเมินที่เป็นมาตรฐาน เพราะการรู้ถึงจิตวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนว่าเป็นทิศทางใด และมีความเข้มมากน้อย แค่ไหน ย่อมจะทำให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถ ทำนายพฤติกรรมที่อาจเกิดขึ้นของนักเรียนได้ และสามารถวางแผนดำเนินการจัดการเรียนการสอน ได้อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีการพัฒนาตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาและพัฒนาแบบวัด จิตวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยวัดคุณลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้ จิตวิทยาศาสตร์ 10 คุณลักษณะ ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความมีเหตุผล ความใจกว้าง ความซื่อสัตย์ ความ เพียรพยายามมุ่งมั่น ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรอบคอบ และการมีเจตคติ ที่ดีต่อวิชาศาสตร์

แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นฉบับนี้มีจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบสถานการณ์ 4 ตัวเลือก โดยกำหนดให้คะแนนตามระดับขั้นความรู้ลึกของ Krathwohl and Others, (1964) เป็นดังนี้ ขั้นรับรู้ได้ 1 คะแนน ขั้นตอนสนองได้ 2 คะแนน ขั้นรู้คุณค่าได้ 3 คะแนน และขั้นจัดระบบ/ลักษณะนิสัยได้ 4 คะแนน มีพิสัยคะแนนอยู่ระหว่าง 30 – 120 คะแนน แบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพทั้งในด้านความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.93 และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้เขียนจึงนำแบบวัดจิตวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปวัดจิตวิทยาศาสตร์นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมจำนวน 3,134 คน ได้มาจากการสุ่มด้วยวิธีแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) และนำข้อมูลมาสร้างเป็นเกณฑ์ปกติคะแนนจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาได้ดังนี้

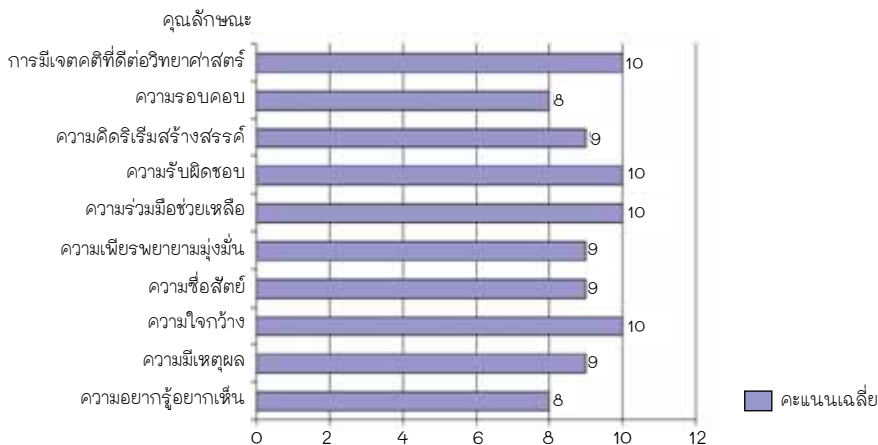
คะแนน	ความหมาย
มากกว่า 109	มีจิตวิทยาค่าสตร์ในระดับดีมาก
99 - 109	มีจิตวิทยาค่าสตร์ในระดับดี
90 - 98	มีจิตวิทยาค่าสตร์ในระดับปานกลาง
79 - 89	มีจิตวิทยาค่าสตร์ในระดับน้อย
น้อยกว่า 79	มีจิตวิทยาค่าสตร์ในระดับน้อยมาก

ผลการวัดจิตวิทยาค่าสตร์นักเรียนประถมศึกษา พบว่า คะแนนเฉลี่ยจิตวิทยาค่าสตร์ของนักเรียนประถมศึกษา มีค่าเท่ากับ 94 คะแนน หมายความว่าโดยภาพรวมนักเรียนประถมศึกษาของไทยมีจิตวิทยาค่าสตร์อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามระดับชั้นจะเห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจิตวิทยาค่าสตร์สูงที่สุดคือ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 99 คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ของการมีจิตวิทยาค่าสตร์อยู่ในระดับดี ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - 5 มีจิตวิทยาค่าสตร์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 84 คะแนน ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มีจิตวิทยาค่าสตร์อยู่ในระดับน้อย รายละเอียดแสดงดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยจิตวิทยาค่าสตร์ของนักเรียนประถมศึกษา

เมื่อพิจารณาคะแนนจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่จำแนกตามคุณลักษณะของจิตวิทยาศาสตร์ทั้ง 10 คุณลักษณะ ซึ่งมีคะแนนเต็มของแต่ละด้าน 12 คะแนน พบว่ามีจำนวน 4 คุณลักษณะที่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดี คือ การมีเจตคติที่ดีต่อวิชาศาสตร์ ความรับผิดชอบ ความร่วมมือช่วยเหลือ และความใจกว้าง และคุณลักษณะที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 8 คะแนน มีจำนวน 2 คุณลักษณะ คือ ด้านความรอบคอบ และด้านความอยาการู้ อยากเห็น รายละเอียดแสดงดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงคะแนนเฉลี่ยจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนประถมศึกษา

แนวทางพัฒนาจิตวิทยาศาสตร์นักเรียนประถมศึกษา

ในการพัฒนาคุณลักษณะด้านต่างๆ ของจิตวิทยาศาสตร์นั้น มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ความรู้ความสามารถของครู วิธีการจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญขึ้นอยู่กับตัวนักเรียนเองด้วย อย่างไรก็ตามควรจัดให้มีการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะในแต่ละด้านของจิตวิทยาศาสตร์ พร้อมกับการจัดการเรียนรู้วิชาศาสตร์ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างวิธีหนึ่งในการจัดการเรียนรู้อาสาสมัครนักเรียนประถมศึกษาปีที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างได้ผลมาแล้ว วิธีการนั้นก็คือ “การจัดการจัดการเรียนแบบบูรณาการ” จากประสบการณ์ของผู้เขียนได้มีโอกาสร่วมดำเนินการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาศาสตร์คณิตศาสตร์ และภาษาไทยระดับประถมศึกษาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กของ

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการมีคุณลักษณะทางด้านความสนใจใฝ่รู้ มีความอยากรู้อยากเห็น มีความรับผิดชอบ มีความรอบคอบ มีความร่วมมือช่วยเหลือ และมีความมีเหตุผลที่ดีขึ้น (สสวท., 2553)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าครูผู้สอนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ควรหันมาดูแลนักเรียนตัวน้อยๆ ของเราบ้างว่าเขามีคุณลักษณะที่พร้อมจะเรียนรู้ในสิ่งที่เราจะหยิบยื่นให้เขาแล้วหรือยัง โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นวัยที่ต้องเรียนรู้พร้อมกับการเล่นเป็นหลัก ยิ่งขาดการคิดเชิงเหตุผล ทำให้มีจิตวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับน้อยตามข้อมูลที่ปรากฏ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านของคุณลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้จิตวิทยาศาสตร์ คงจะทำให้ผู้อ่านมองเห็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนประถมศึกษาได้ตรงจุดมากขึ้น โดยเฉพาะคุณลักษณะที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยสมควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมเป็นลำดับต้นๆ ก่อน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีคุณลักษณะตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ในหลักสูตรการศึกษาของไทย

เอกสารอ้างอิง

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546) .การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- _____. (2553). รายงานการศึกษาและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้บูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ
- Bentley, M and Others. (2000). *The Natural Investigator*. New York : Wadsworth.
- Krathwohl, David R. and Others (1964). *Taxonomy of Educational Objectives. Hand-
book II Affective Domain*. New York ; David McKay.
- Rowland, G. (2005). *Guiding the Evaluatory Human*. Retrieved August, 5, 2006,
From <http://www.learndev.org/dl/BtSM2005-Rowland-v2.pdf>.
- Visser, J. (2000, August 25). *The Scientific Mind in Context*. Retrieved July, 25,
2006, From <http://www.learndev.org/SciMind.html> .

ฟินแลนด์โมเดล (ตอนสุดท้าย)

โดย...ศรินทร เศรษฐการุณย์
ข้าราชการบำนาญ

ฉบับนี้เป็นตอนสุดท้ายของบทความฟินแลนด์โมเดล ที่ผู้เขียนจะขอ
นำเสนอเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา (เกรด 8) โดยได้
พูดคุยกับพี่สาวของ Arn ชื่อ Ramona ที่เรียนอยู่ Grade 8 Ramona ให้ดู
ตารางเรียนและวิชาที่ต้องเรียนในแต่ละ Grade และในแต่ละเทอมว่าเธอได้
เลือกเรียนอะไรบ้าง

ตารางเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (grade 8)

	8.00- 8.45	9.00- 9.45	10.00- 10.45	11.00- 11.45	11.45- 12.15	12.15- 13.00	13.15- 14.00	14.15- 15.00	15.15- 16.00
จันทร์	พัก 15 นาที	คณิต- ศาสตร์	พัก 15 นาที	ภาษา สวีดิช	พัก 15 นาที	ภาษา ฟินนิช	พัก 15 นาที	ภาษา อังกฤษ	พัก 15 นาที
อังคาร	8.15 เศรษฐศาสตร์	พัก 15 นาที	คณิต- ศาสตร์	พัก 15 นาที	ภาษา อังกฤษ	พัก 15 นาที	คณิต- ศาสตร์	พัก 15 นาที	คณิต- ศาสตร์
พุธ	8.15 ทัศนศิลป์/ ดนตรี	พัก 15 นาที	ภาษา ฝรั่งเศส	พัก 15 นาที	ประวัติ ศาสตร์	พัก 15 นาที	คณิต- ศาสตร์	พัก 15 นาที	ภาษา ฟินนิช
พฤหัสบดี	8.15 เทคโนโลยีสารสนเทศ	พัก 15 นาที	ชีววิทยา	พัก 15 นาที	ภูมิ- ศาสตร์	พัก 15 นาที	ภาษา ฝรั่งเศส	พัก 15 นาที	ภาษา ฟินนิช
ศุกร์	แนะแนว/ สุขศึกษา	พัก 15 นาที	ภาษา ฝรั่งเศส	พัก 15 นาที	ภาษา สวีดิช	พัก 15 นาที	ภาษา ฟินนิช	พัก 15 นาที	ภาษา ฟินนิช

วิชาที่ Ramona เรียนในแต่ละเทอม

ภาคเรียน วิชา	ภาคเรียนที่ 1	ภาคเรียนที่ 2	ภาคเรียนที่ 3	ภาคเรียนที่ 4	ภาคเรียนที่ 5
ภาษาอังกฤษ	3	5	2	2	3
ภาษาฟินนิช	3	5	2	3	2
ภาษาฝรั่งเศส 1/2	3	-	2	3	2
ภาษาสวีดิช	-	3	2	2	3
คณิตศาสตร์	3	3	5	2	2
ชีววิทยา	3	-	2	-	-
ภูมิศาสตร์ 6	-	2	-	-	3
ฟิสิกส์/เคมี	2	-	3	3	2
สุขศึกษา	1	1	-	1	-
ศาสนา/จริยธรรม	-	-	-	3	2
ประวัติศาสตร์	2	2	2	2	2
ดนตรี	-	3	2	3	2
ทัศนศิลป์	3	-	3	2	2
สิ่งทอ	3	3	3	3	3
พลศึกษา	2	2	2	2	2
คหกรรม	3	3	3	3	3
แนะแนว	1	1	-	-	-
รวมเวลาเรียน	32	28	33	29	33

จากตารางเรียนของ Ramona จะมีเวลาเรียนมากกว่านักเรียนระดับ Grade 1 – 6 การกำหนดชั่วโมงการเรียน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด คือ

grade 1-2 ใช้เวลาเรียน อย่างน้อย 19 ชั่วโมง : สัปดาห์

grade 3-4 ใช้เวลาเรียน อย่างน้อย 23 ชั่วโมง : สัปดาห์

grade 5-6 ใช้เวลาเรียน อย่างน้อย 24 ชั่วโมง : สัปดาห์

grade 7-9 ใช้เวลาเรียน อย่างน้อย 30 ชั่วโมง : สัปดาห์

เวลาเรียนในแต่ละวัน

grade 1-2 ใช้เวลาเรียน ไม่เกิน 5 ชั่วโมง : วัน

grade 3-9 ใช้เวลาเรียน ไม่เกิน 7 ชั่วโมง : วัน

Ramona ต้องเรียนวิชาบังคับ/ทักษะ 5 วิชา ที่เหลือนักเรียนจะเลือกเอง
การจัดการเรียนการสอนของนักเรียน grade 7-9

การแนะแนวจะมีบทบาทสำคัญมาก

ครูแนะแนวจะคอยกระตุ้นให้นักเรียนรู้จัก

ตนเอง รู้จักวางแผนการเรียนและการ

ทำงานในอนาคต ได้สอบถาม Ramona ว่า

ในชั่วโมงแนะแนว เธอเรียนอะไรบ้าง

เธอบอกว่ามีหลายอย่าง บางครั้ง

ก็เรียนเกี่ยวกับสาขาอาชีพ

ต่างๆ และงานที่เกี่ยวข้อง

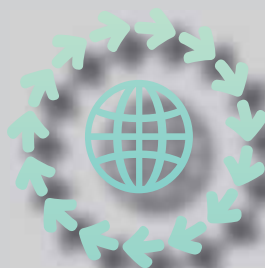
กับสาขาอาชีพที่มีอยู่

ในสังคม ความถนัด

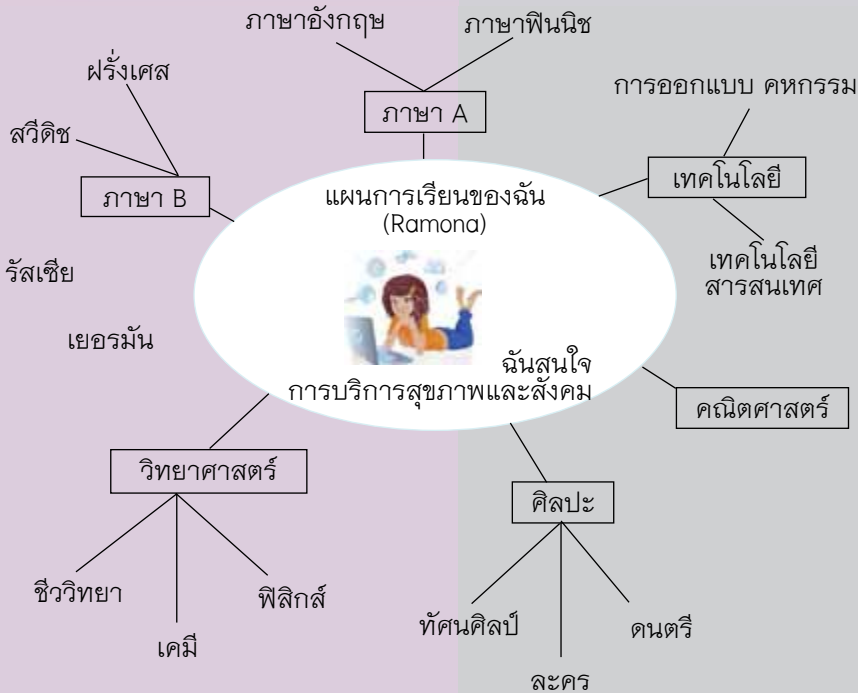
และความรู้ที่ต้องใช้

แต่ที่ทุกคนต้องมีคือ

mind map เป็นของตนเอง

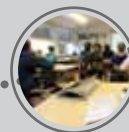
Mind Map การวางแผนการเรียนของ Ramona

Mind map ของ Ramona เธอสนใจสาขาการบริการสุขภาพและสังคม เริ่มทำ mind map ของตนเองตั้งแต่เริ่มเรียน grade 7 และจะโยนเส้นทางการเรียน วิชาบังคับและวิชาเลือกต่อไปเรื่อยๆ เธอออกตัวว่า mind map นี้ยังไม่สมบูรณ์นัก แต่นักเรียนทุกคนก็จะทำเป็นของตนเอง เพื่อวางแผนการเรียน โดยมีครูแนะแนวเป็นที่ปรึกษา ส่วน Sanni ลูกสาวของเพื่อนสมัยเมื่อผู้เขียนเคยเรียนมัธยมปลายที่ Turenki Lukio Sanni เรียนอยู่ grade 11 เธอให้ดูรายวิชาหลักสูตรของโรงเรียน และวิชาที่ Sanni เลือกเรียน ดังตัวอย่าง

รายวิชาและวิชาที่ Sanni เรียนทั้งบังคับและเลือก grade 11

การวางแผนการเรียน	รายวิชา			วิชาที่เลือกเรียน					
วิชา (subject)	บังคับ	ชั้นสูง	ชั้นใช้งาน	Grade 10		Grade 11		Grade 12	
ภาษาฟินนิช	1 2 3 4 5 6	7 8 9	10 11 12 13 14	1 2 3	14	4 5	9		
ภาษาอังกฤษ	1 2 3 4 5 6	7 8	9 10 11 12	1 2 3		4 5			
ภาษาเยอรมัน	1 2 3 4 5 6	7 8	9						
ภาษาสวีดิช	1 2 3 4 5	6 7	8 9	1 2		3 4 5			
ภาษาเยอรมัน/ฝรั่งเศส		1 2 3 4 5 6 7 8	9						
ภาษาเยอรมัน/ฝรั่งเศส/รัสเซีย		1 2 3 4 5 6 7 8	9						
คณิตศาสตร์ (ระยะยาว)	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10	11 12 13 14 15	16	1 2 3 4	16	5 6 7 8	12		
คณิตศาสตร์ (ระยะสั้น)	1 2 3 4 5 6	7 8	9 10						
ชีววิทยา	1 2	3 4 5	6	1			4		
ภูมิศาสตร์	1 2	3 4 5	6	1		2 3 5 6			
ฟิสิกส์	1	2 3 4 5 6 7 8 9	10 11 12	1 2					
เคมี	1	2 3 4 5	6 7	1 2					
ศาสนา	1 2 3	4 5		1		2			
ปรัชญา	1	2 3 4				1			
จิตวิทยา	1	2 3 4 5	6 7 8	1					
ประวัติศาสตร์	1 2 3	5 6	7	1 2		3 7			
กฎหมาย	1	3 4	5	1		2			
สุขศึกษา	1	2 3		1					
ดนตรี	1 2 3 4	3 4 5	6 7	1 2					
ทัศนศิลป์	1 2	3 4 5	6 7 8	1					
พลศึกษาแนะแนว	1	3 4 5	6 7 8	1	3	4			
เทคโนโลยีสารสนเทศ	1-2	2	3 4 5 6 7 8						
การพูด	1 2		1 2 3						
งานหัตถกรรม	1		1 2 3	1 2					
ส่วนที่เหลือ			1 2 3			1			
รวมทั้งสิ้น	47-51	รวมแล้วอย่างน้อย 10 รายวิชา	รวมแล้ว อย่างน้อย 75 รายวิชา	33					

เมื่อเริ่มเรียน grade 10-12 อายุ 16-19 ปี การประเมินจะใช้การตัดเกรดเพื่อใช้เป็นใบเบิกทางไปสมัครเรียนต่อหรือสอบไล่เข้ามหาวิทยาลัยแห่งชาติทั่วประเทศ การประเมินจะแบ่งเป็น 7 ระดับ เริ่มตั้งแต่ 4 5 6 7 8 9 10 หากนักเรียนได้ 7 คือ ระดับกลาง 4 คือ ต่ำสุด และ 10 คือ สูงสุด

ในแต่ละปีคุณครูได้รับการพัฒนาอย่างไร

ครูท่านหนึ่งตอบว่าการพัฒนาครูขึ้นอยู่กับส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นในเรื่องที่ครูทุกคนต้องรับรู้ร่วมกันจะเป็นบทบาทของส่วนกลาง แต่ส่วนใหญ่วิทยฐานะครูเองจะขอไปรับการอบรมหรือเรียนรู้ในเรื่องที่คุณครูคิดว่าตนเองยังมีจุดอ่อนอยู่ อาจจะดูผลการเรียนของนักเรียน เช่น ถ้าพบว่านักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ ครูจะหาสาเหตุว่าเป็นเพราะเหตุใด ถ้าประเมินว่าตนเองยังไม่มีเทคนิคการสอนที่เพียงพอ ครูสามารถขออนุญาตไปอบรมในเรื่องการสอนการแก้โจทย์ปัญหาจากสถาบันที่ครูสนใจ โดยเทศบาลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ

คุณครูมีหลักในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

การบริหารการศึกษาของฟินแลนด์ ครูมีอิสระในการสอนอย่างเต็มที่ ครูจะส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตั้งคำถาม วิชาใดที่เนื้อหาซับซ้อน ในช่วงเวลา การสอนก็จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อสามารถดูแลและใช้วิธีการที่ ต่างกัน จะดูพัฒนาการการเรียนรู้ ของนักเรียนจากรายงานผลการเรียน ของนักเรียน เพื่อดูพื้นฐานและ สอนต่อยอดจากสิ่งที่รู้แล้วต่อไป นักวิชาการหลายประเทศอาจคิดว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะจัดการศึกษาให้เด็ก ที่มีความสามารถแตกต่างกันไป พร้อมๆ กัน แต่ที่นั่นเด็กต้องได้รับการ พัฒนาทุกคน

เมื่อได้ศึกษาการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานของฟินแลนด์แล้ว พอจะหาคำตอบได้ว่าเหตุใดฟินแลนด์ จึงได้คะแนนอันดับต้นๆ ของการ ประเมินผลการจัดการศึกษาของ ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ Pro- gramme for International Student Assessment (PISA) มาโดยตลอด ทำไมนักเรียนฟินแลนด์ นอกจาก จะเรียนเก่งแล้วนักเรียนส่วนใหญ่ ยังเรียนได้ใกล้เคียงกันทั้งประเทศ มีความเครียดน้อยกว่า มีวินัยและ รักนับถือครู มีงานวิจัยว่านักเรียน ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดีจะมีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนสูงกว่านักเรียนที่มาจาก ครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจที่ ด้อยกว่า แต่ในฟินแลนด์คะแนน ของนักเรียนที่มีพ่อแม่ฐานะการเงิน

KLO	MAANANTAI	TIISTAI	KESKVIKKO	TORSTAI	PERJANTAI
8-9	suomenkieli				suomenkieli
9-10	suomenkieli	suomenkieli	liikunta	suomenkieli	suomenkieli
10-11	suomenkieli	suomenkieli	liikunta	suomenkieli	suomenkieli
11-12	suomenkieli	suomenkieli	suomenkieli	suomenkieli	suomenkieli
12-13	suomenkieli	suomenkieli	suomenkieli	suomenkieli	suomenkieli
14	suomenkieli A1	suomenkieli A2	suomenkieli	suomenkieli A1	historia

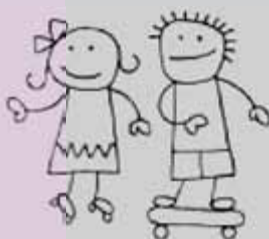
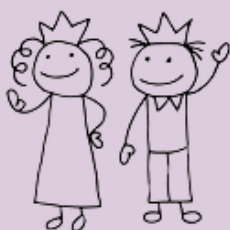
ในระดับต่ำ ยังคงมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่มีฐานะทางการเงินระดับดี การที่นักเรียนมีคะแนนต่างกันน้อยกว่าประเทศอื่น คำตอบคงจะเป็นเพราะเป้าหมายการประเมินเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนแต่ละคน โดยไม่คิดคะแนนเปรียบเทียบกัน เน้นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากความก้าวหน้าของนักเรียนแต่ละคนมากกว่าใช้วิธีสอบแบบมาตรฐาน ที่วัดคะแนนสูง - ต่ำ ประเมินเพื่อให้นักเรียนรู้จักตัวเองและปัญหาของนักเรียนแต่ละคน ครูประเมินเพื่อการวางแผน นำไปใช้ในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนรู้ที่แตกต่างของนักเรียน ยกกระดับความสามารถของนักเรียนทุกคน ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าให้คำตอบเบ็ดเสร็จในตัว ครูประเมินนักเรียนของตนเองตามสภาพจริง ส่งผลให้นักเรียนเรียนเพื่อที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง แทนที่จะเรียนเพื่อให้สอบได้เท่านั้น

เมื่อครูมีเสรีภาพในการประเมินจึงไม่หมกมุ่นกับเรื่องคะแนน การจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน ย่อมไม่เป็นปัญหา เพราะครูเป็นผู้รับผิดชอบหลักสูตรและการสอนเอง จึงสามารถเลือกแนวการสอนที่เหมาะสมกับเด็กได้ เมื่อไม่มีการสอบ ตัดเกรดจนกว่านักเรียนจะมีอายุ 16 ปี นั้นหมายถึงนักเรียนไม่ได้ถูก ขับเคลื่อนให้เข้าสู่การแข่งขันกับนักเรียนคนอื่น แต่ต้องการให้เรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง การประเมินแบบแบ่งระดับเด็ก ยกย่องคนส่วนน้อย ในทางจิตวิทยาเด็กจะเครียด คนที่อยู่ข้างหลังขาดความภูมิใจใน ตนเอง อีกทั้งนักเรียนจะเรียนรู้พัฒนาการของตนเองได้น้อยอีกด้วย

ในระดับ grade 6-9 จะเป็นช่วงที่รัฐใช้งบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษามากที่สุด ช่วงนี้จะเป็นช่วงที่นักเรียนไม่สามารถบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้เป็นจำนวนมาก เพราะเนื้อหายากขึ้นงบประมาณส่วนนี้จึงใช้ไปกับสื่อการสอน สื่อ ICT และครูที่ต้องช่วยสอนเสริมให้นักเรียนในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ เพื่อสนับสนุนให้เด็กเหล่านี้เข้าสู่เส้นทางการเรียนรู้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน

ครูเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่อง จากการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน นักเรียน 37 เปอร์เซนต์อยากเป็นครู เหตุผลไม่ใช่เพราะรายได้ดี แต่ครูเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องในสังคม

ระบบอินเทอร์เน็ตส่งผลให้เด็กหลายประเทศไม่ชอบอ่านหนังสือ แต่เด็กฟินแลนด์ 41 % ชอบอ่านหนังสือ เห็นประโยชน์จากการอ่านไม่ว่าจะอ่านอะไรก็ตาม เนื่องจากผู้ปกครองเห็นคุณค่าของการอ่านและการศึกษาซึ่งส่งผลต่อเจตคติของเด็กมาก หลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มุ่งให้นักเรียนนำไปประยุกต์ใช้และฝึกคิดวิเคราะห์ การวางแผนการจัดการศึกษาของฟินแลนด์จะคาดการณ์ล่วงหน้าอยู่ตลอดเวลาและเน้นความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตจริงในอนาคต ให้เข้าใจความคิดรวบยอด ไม่ใช่ครอบคลุมวิชาจำนวนมาก แต่เรียนไปแล้วไม่เข้าใจ

การอัดชั่วโมงเรียนและวิชาเรียนให้มากเกินไปไม่ได้ช่วยให้เด็ก

เรียนดีเสมอไป ฟินแลนด์ไม่มีการประเมินจัดอันดับโรงเรียน

Mrs. Irmeli Halinen นักการศึกษาของฟินแลนด์ให้ความเห็นว่าความไว้วางใจ

โรงเรียนและครูผู้สอนเป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไปในฟินแลนด์ กระทรวงศึกษาธิการ

เชื่อมั่นว่าครู ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ปกครอง และชุมชน

รู้วิธีการที่จะให้การศึกษาคือดีที่สุดสำหรับเด็กๆ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

จึงเป็นเพียงผู้กำหนดเป้าหมายการศึกษา สนับสนุนการพัฒนาครู และโรงเรียนจัดทำ

หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น เธอเชื่อว่าผลสำเร็จด้าน

การศึกษามาจากความสนใจของนักเรียน โรงเรียนให้โอกาสแก่นักเรียนอย่างมากใน

การเรียนรู้ ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวพันอย่างเต็มที่ คนฟินแลนด์เห็นคุณค่าของการศึกษา

คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

อ้างอิง

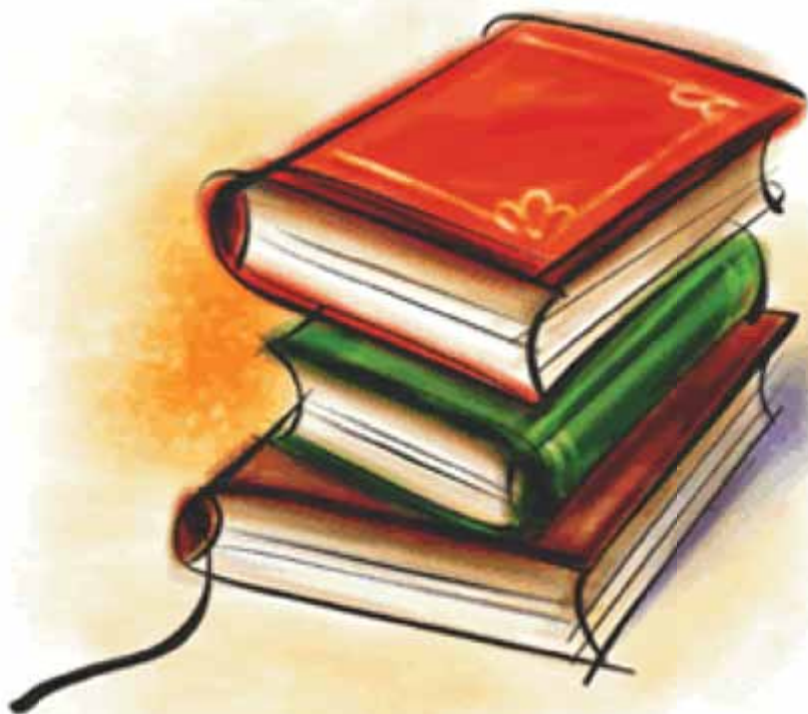
<http://www.economist.com/node/9989914>

<http://www.nais.org/publications/ismagazinearticle.cfm?ItemNumber=151216>

[http://www .search.japantimes.co.jp/cgi-bin/f120080506a2.html](http://www.search.japantimes.co.jp/cgi-bin/f120080506a2.html) 6 May 2008.

**การเชิดชูบุคคลผู้ทำความดี
ด้านการพัฒนาห้องสมุด
“รางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต”**

โดย...สุจิตร สุวภาพ

กรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการสรรหาบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม
สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นผู้ที่ทำประโยชน์แก่สังคม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีทุนทรัพย์จำกัดแต่เป็นผู้ที่มีความเสียสละและอุทิศตนเพื่อมุ่งช่วยเหลือสังคมโดยไม่คำนึงถึงอุปสรรคและความเหน็ดเหนื่อย เพื่อเป็นการให้กำลังใจแก่บุคคลดังกล่าว ส่งเสริมให้มีทุนทรัพย์ที่จะดำเนินประโยชน์เพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ จึงได้ส่งเสริมเชิดชูเกียรติและมอบทุนทรัพย์แก่ผู้ทำความดีแก่สังคม โดยได้พิจารณาคัดเลือกให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ เป็นผู้คัดเลือกผู้ทำความดีในสาขา “การพัฒนาห้องสมุด : รางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” เพื่อเชิดชูผู้ทำความดีแก่สังคม โดยคัดเลือกจากบุคคลผู้มีผลงานเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนอย่างต่อเนื่องในด้านการพัฒนาห้องสมุด ส่งเสริมให้มีการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน โดยมอบรางวัลและเงินสนับสนุนจำนวน 1 ล้านบาท โดยได้คัดเลือกผู้สมควรได้รับรางวัล “ศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” ตั้งแต่ปี 2550 ดังนี้

ปี 2551 ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์อุปถัมภ์สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พระองค์ทรงให้ความสำคัญเกี่ยวกับห้องสมุดและการรู้หนังสือของปวงชนชาวไทยอย่างต่อเนื่องกว่า 30 ปี ซึ่งรัฐบาลได้ตอบสนองของพระราชดำริ โดยได้ประกาศให้เป็นวาระแห่งชาติ เรื่อง “รักการอ่าน” ส่งเสริมและพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ห้องสมุดพร้อมปัญญา กรมราชทัณฑ์ ตลอดจนห้องสมุดที่ขาดแคลนทั่วภูมิภาค

ปี 2550 ศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ในฐานะผู้ก่อตั้งสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยมาเป็นเวลากว่า 55 ปี อุทิศตน เสียสละในการพัฒนาห้องสมุดทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งหลังเกษียณอายุราชการ ยังได้เสียสละ มุ่งมั่นทำงานด้านห้องสมุดและสมาคมฯ ในการพัฒนาห้องสมุดและความสำคัญของห้องสมุดทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 60 ปี

ปี 2552 นางเฉลิมศรี กลปรานีต หัวหน้าห้องสมุดประชาชนจังหวัดพิษณุโลก ในฐานะบรรณารักษ์ผู้มีประสบการณ์ เสียสละ อุทิศตนในการจัดห้องสมุดแก่หน่วยงานต่างๆ อาทิ ห้องสมุดเรือนจำจังหวัดพิษณุโลก จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเขียนเชิงวิเคราะห์ให้ผู้ต้องขัง อบรมการซ่อมและทำปกหนังสือลายไทยแก่ผู้ต้องขัง ส่งเสริมอาชีพทางสังคม ศิลปะ เครื่องปั้นดินเผาแก่ผู้ต้องขังอย่างต่อเนื่อง จัดห้องสมุดพร้อมปัญญา เรือนจำจังหวัดน่าน ห้องสมุดศาลจังหวัดพิษณุโลก แผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ห้องสมุดสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษามาตร 6 รวมทั้งบ้านหนังสือ ต.บ้านกร่าง จ.พิษณุโลก

ปี 2553 นางจันทิมา ชูช่วย ครูชำนาญการพิเศษ ในฐานะหัวหน้างานห้องสมุดโรงเรียนสตูลวิทยา เป็นหัวหน้าคณะดำเนินงานมูลนิธิชัยพัฒนาในจังหวัดสตูล เป็นครูแกนนำพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในเขตพื้นที่ห่างไกลตามเกาะต่างๆ และโรงเรียนในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ วิริยะ อุตสาหะ ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการทุกวัน อาทิ โครงการช่วยเหลือโรงเรียนที่ขาดแคลนบรรณารักษ์ พัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในเครือข่ายและนอกเครือข่ายโรงเรียนที่ขาดแคลนหนังสือ ขอรับบริจาคหนังสือเพื่อออกค่ายอาสาพัฒนาสาธิตปัญญารักการอ่าน บูรณาการค่ายอาสาพัฒนาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ในปี 2554 สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ได้จัดสรรรางวัล “ศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” ออกเป็น 2 รางวัล เพื่อกระจายองค์ความรู้และกระจายกลุ่มเป้าหมาย ในการร่วมกันพัฒนาห้องสมุดเพื่อสังคมไทย มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ในการพัฒนาห้องสมุดอย่างมุ่งมั่น เสียสละ อุทิศตนตลอดเวลา โดยไม่ได้คำนึงถึงงบประมาณที่ขาดแคลน แต่ได้ผลักดันการพัฒนาห้องสมุด โดยการพัฒนาห้องสมุด และองค์ความรู้ที่แตกต่างแก่กลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

โดยท่านแรกที่ได้รับรางวัลศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต ได้แก่ **นางราศี แสงจักร** ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดถนน จังหวัดอ่างทอง เป็นครู บรรณารักษ์ที่มุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ อุทิศตนในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนวัดถนน จากสภาพที่ขาดแคลนทั้งทรัพยากรหนังสือ สื่อการเรียนรู้ อีกทั้งบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ แต่ได้พลิกโฉมห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นห้องสมุดมีชีวิตที่หลากหลาย ทั้งสื่อ การเรียนรู้ บรรยากาศ และกิจกรรม อีกทั้งร่วมมือกับเพื่อนครูโดยกู้เงินสหกรณ์ และพร้อมใจให้หักเงินเดือนเพื่อนำมาพัฒนาบรรยากาศโรงเรียนและห้องสมุด นอกจากนี้ ยังร่วมมือกับเพื่อนครูและเพื่อนบรรณารักษ์ เสียสละวันหยุดไปพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนในอำเภอและจังหวัดอ่างทองกว่า 20 แห่ง โดยไม่ได้ใช้งบประมาณรัฐบาล

และอีกท่านหนึ่งคือ นางสาวเอมอร ตันเถียร ข้าราชการบำนาญ สำนักงานอัยการสูงสุด และอดีตหัวหน้าศูนย์วิทยบริการ สำนักงานอัยการสูงสุด พัฒนางานห้องสมุดด้วยความเสียสละ อุทิศตน อุทิศเวลาด้วยความมุ่งมั่นในการพัฒนาห้องสมุด สำนักงานอัยการจังหวัดทั่วประเทศ จัดห้องอ่านหนังสือและห้องสมุดสัญจรสู่อัยการจังหวัดกว่า 100 แห่ง จัดทำห้องสมุดพิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุอัยการไทย โดยไม่ได้ใช้งบประมาณแผ่นดินกว่า 20 ล้านบาท จนเป็นต้นแบบในการนำวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ถูกทิ้งขว้างตามสำนักงานอัยการจังหวัดให้กลายเป็นสิ่งล้ำค่า รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษา ประวัติและพัฒนาการ นอกจากนี้ยังมีผลงานอันน่าภาคภูมิใจในการจัดทำห้องสมุดกฎหมายในส่วนกลางและภูมิภาค 73 แห่ง สำหรับพนักงานอัยการ นักกฎหมาย และประชาชนผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าคดีสำคัญๆ ของประเทศ

โครงการเชิดชูผู้ทำความดีเพื่อสังคม โดยมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มอบให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ พิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม ด้านการพัฒนาห้องสมุด เพื่อเป็นกำลังใจในการทำความดีเพื่อสังคม และชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาห้องสมุดโดยเสียสละ อุทิศตน โดยมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ มอบเกียรติบัตรพร้อมเงินรางวัล 1 ล้านบาท ต่อเนื่องกันเป็นเวลา 10 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 2550 เป็นต้นไป ต่อมาในปี 2553 มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์ฯ ได้จัดสรรเงินรางวัลออกเป็นรางวัลละ 5 แสนบาท สำหรับเป็นกำลังใจในการพัฒนาและต่อยอดความมุ่งมั่นในการพัฒนาห้องสมุดเพื่อชุมชนและสังคมของบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกอย่างต่อเนื่อง

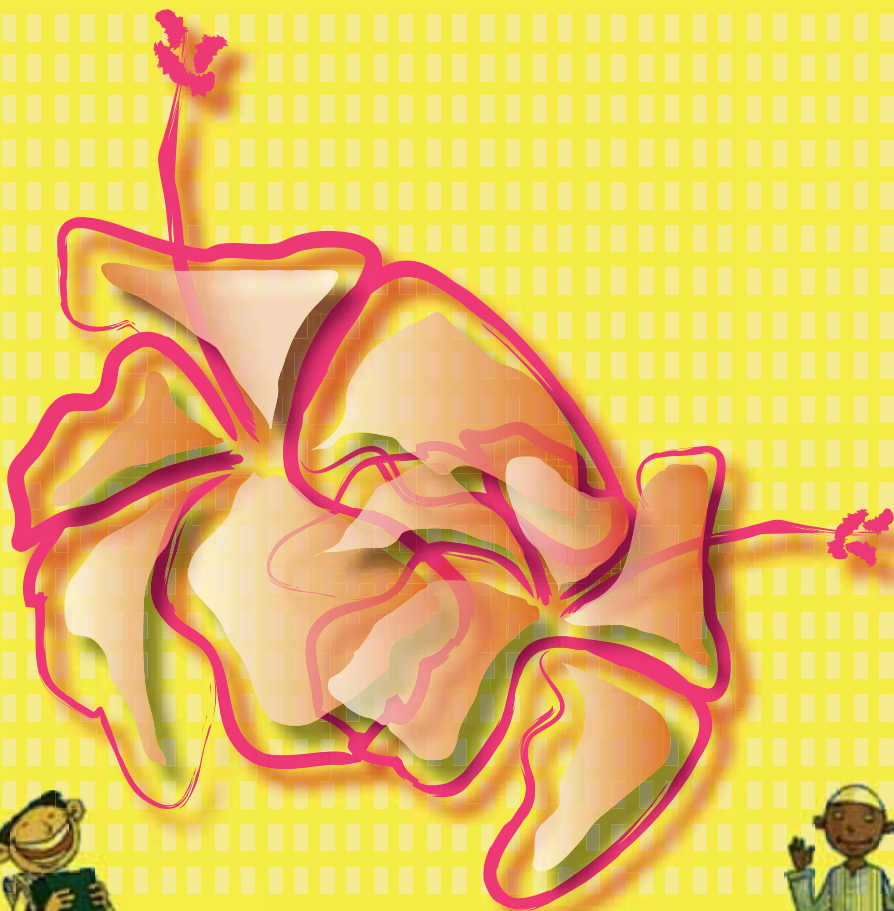

นับว่าเป็นหนึ่งในการกิจหลักของตลาดหลักทรัพย์ฯ ในการทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ตลาดหลักทรัพย์ฯ ยังให้ความสำคัญและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้สามารถเติบโตเคียงคู่กันต่อไปในอนาคต ดังนั้นขอเป็นกำลังใจให้กับครูบรรณารักษ์ที่มุ่งมั่น เสียสละ อุทิศตนในด้านการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ตลอดจนห้องสมุดชุมชนและสังคม ทั้งนี้ ขอเชิญชวนผู้อ่านได้ร่วมกันเสนอชื่อบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม เพื่อคณะกรรมการสรรหาบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม จะได้พิจารณาคัดเลือกและนำเสนอตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในการออกประกาศและเชิดชูบุคคลผู้ทำความดีเพื่อสังคม รวมทั้งมอบรางวัล “ศาสตราจารย์ คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต” เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยความเสียสละให้มีทุนทรัพย์ในการพัฒนาห้องสมุดต่อไป

RAVOR MODEL

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม
โดยใช้เทคนิคชบา 5 กลีบ

โดย...รัตนา ณ บัตตานี
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านรวاو อำเภอบะนาเร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1

โรงเรียนบ้านรวอ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลดอน อำเภอบ้านนา ระ
จังหวัดปัตตานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี
เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง มีนักเรียน 204 คน ผู้บริหารสถานศึกษา
1 คน ข้าราชการครูสายผู้สอน 5 คน ครูพนักงานราชการ 1 คน ครูอัตราจ้าง
1 คน วิทยากรอิสลามศึกษา 1 คน และพนักงานบริการ 1 คน จัดการศึกษา
ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระยะทาง
ห่างจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1 ประมาณ
30 กิโลเมตร

เมื่อผู้เขียนได้รับคำสั่งให้ย้ายมาปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนบ้านรวอเมื่อปีการศึกษา 2553 ผู้เขียนได้ศึกษาบริบทของโรงเรียนอยู่ประมาณ 4 – 5 เดือน สังเกตพบทุกสิ่งที่เป็นโอกาส ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนที่มีความเข้มแข็งกว่าชุมชนอื่นๆ ที่เคยประสบมา โดยเฉพาะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้าใจและชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากชุมชนเข้มแข็งแล้วยังพบว่าที่นี่มีคลังปัญญามากมายที่สามารถประยุกต์หรือบูรณาการในการจัดการศึกษาได้ คลังปัญญานั้นก็คือภูมิปัญญาท้องถิ่นแขนงต่างๆ ทั้งที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านและที่เป็นแหล่งเรียนรู้ แต่สิ่งที่เป็นวิกฤติของสถานศึกษาแห่งนี้ผู้เขียนขอแบ่งออกเป็นด้านๆ ดังนี้

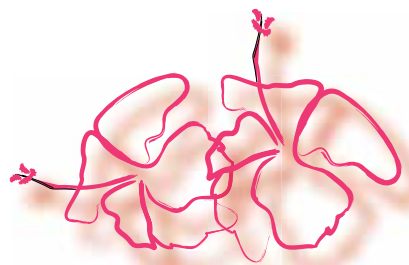

1. ด้านปัจจัย ส่วนใหญ่เกิดจากจำนวนครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ และร้อยละ 80 ของครูผู้สอนที่มีอยู่สอนไม่ตรงตามวิชาเอก ประกอบกับครูที่มีอยู่มีภาระงานมาก ต้องทำงานพิเศษนอกเหนือจากการสอน ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนหรือสอนตรงตามวิชาเอกได้ขอย้ายออกนอกพื้นที่ เนื่องจากหวั่นวิตกต่อเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า

2. ด้านกระบวนการ เกิดจากผลกระทบของด้านที่ 1 กล่าวคือ เมื่อครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก สิ่งตามมา คือ ความไม่กดดันในการสอน ที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญในวิชาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้นั้นๆ

3. ด้านผลผลิต คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในบางกลุ่มสาระยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ส่วนใหญ่ขาดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ขาดทักษะในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดความกล้าแสดงออกในทางที่สร้างสรรค์ เป็นต้น

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนคิดว่าเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่า ควรแก่การสร้างสรรค้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ถ้าเราไม่หิบบนวย ไม่นำมาใช้ก็น่าเสียดายนัก เพราะโอกาสเหล่านั้นอาจจะหมดหรือสูญหายไป ในขณะที่วิกฤติเหล่านั้นยังคงอยู่ หากปล่อยปละละเลยอาจกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่อาจจะแก้ไขได้ยาก และส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ผู้เขียนจึงได้คิดเทคนิควิธีที่จะนำมาใช้พัฒนาการบริหารการศึกษาของโรงเรียนบ้านราวอ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ทางการบริหารมาประยุกต์เป็นหลักการ หรือเทคนิคการบริหารการศึกษาของตนเอง เพื่อจุดประกายให้กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา อันได้แก่ ผู้ปกครอง นักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้บริหารสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ซึ่งแต่เดิมกลุ่มบุคคลดังกล่าวข้างต้นอาจจะยังขาดการประสานสัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ รวมทั้งไม่รู้จักใช้วิกฤติให้เป็นโอกาส ค้นหาอัตลักษณ์ของตนเองและท้องถิ่นไม่พบ แต่ปัจจุบันกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเริ่มมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างเต็มที่ มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน เริ่มรู้จักจุดเด่น อัตลักษณ์ของตนเองและท้องถิ่น เจกเช่นเดียวกับที่ผู้คนเริ่มเห็นคุณค่าของดอกชบา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดปัตตานี และเป็นดอกไม้ประจำถิ่น อีกทั้งดอกแต่ละดอกของชบาเกิดจากการรวมตัวกันของกลีบดอกจำนวน 5 กลีบ เป็นดอกไม้ที่มีหลากหลายสีสัน สวยงาม แม้กลีบดอกจะอ่อนนุ่ม แต่ลำต้นก็แข็งแรง ถ้าปลูกหลายๆ ต้นจะดูร่มรื่น สดชื่น งามตายิ่งนัก

หากนำมาเปรียบเทียบกับหลักการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม จะเปรียบเสมือนกลีบดอกขาทั้ง 5 มาร้อยเรียงประสานกันเป็นโครงสร้างของดอกที่มีความสวยงามอยู่ในตัว นับเป็นมิติใหม่ของการบริหารสถานศึกษาที่ต้องระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะก่อให้เกิดคุณค่าใหม่ในการพัฒนาการศึกษา เพราะบุคคลที่เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม และหลักการแต่ละหลักการมีส่วนสำคัญเท่ากัน มีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างเป็นพลวัต จะขาดการมีส่วนร่วมจากบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด หรือขาดหลักการใดหลักการหนึ่งมิได้ มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นดอกขาที่ไม่สมบูรณ์ กลีบแห้ง ไม่สวยงามอีกต่อไป หากเปรียบเทียบเทคนิคการบริหารแล้ว คือ เทคนิคการบริหารที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน ไม่มั่นคง ไม่ครบกระบวนการขั้นตอน

เมื่อนำดอกขาซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดปัตตานีและเป็นดอกไม้ประจำถิ่น มาผนวกกับชื่อของโรงเรียนราวอ (RAVOR) ที่มี 5 ตัวอักษร ผู้เขียนจึงได้หลักการบริหารโรงเรียน และตั้งชื่อใหม่ว่า RAVOR Model หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคขา 5 กลีบ โดยแต่ละกลีบมีความหมายตรงกับศัพท์ทางการบริหาร ดังนี้

กลีบที่ 1 R (Review) คือ

การร่วมกันทบทวน ศึกษาผลการจัดการศึกษา
ในห้วงเวลาที่ผ่านมา จากข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูล
เชิงประจักษ์ ทบทวนบริบทของสถานศึกษา ทั้งที่เป็น
โอกาส วิฤติ ปัญหา และอุปสรรค หากพบว่า
เหมาะสมอยู่แล้วจึงสานต่อ หากพบว่ามีส่วนที่ยัง
บกพร่องจึงปรับปรุง แก้ไข หรือคิดใหม่
ทำใหม่

กลีบที่ 2 A

(Appreciative Inquiry)

คือ การร่วมเสริมสร้างพลังบวก
โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็น
การสานสัมพันธ์ เสริมสร้างแรงจูงใจ
แก่บุคลากร ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง
ในการร่วมคิดร่วมพัฒนา
การศึกษา

กลีบที่ 4

O (Opportunity)

คือ การร่วมกันสร้างโอกาส
สร้างทุกๆ สถานการณ์ให้เป็นโอกาส
แม้สถานการณ์นั้นจะเป็นวิฤติก็ตาม
ไม่นำเอาวิฤติและความขาดแคลนมา
เป็นข้ออ้างหรืออุปสรรคในการทำงาน
ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมลงมือดำเนินการใดๆ
ก็ตามที่ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน
บุคลากร สถานศึกษา และ
ชุมชน

กลีบที่ 3

V (Vision/Share

Vision) การมีวิสัยทัศน์ร่วม

ด้วยการร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์
ของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน
ให้ประสบผลสำเร็จ เพราะวิสัยทัศน์เป็นความฝัน
ของทุกคนหากเราร่วมกันคิดดี ปฏิบัติดีเพื่อให้ฝันเป็นจริง
รวมทั้งครูและบุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีพลังแล้วเชื่อได้ว่า
ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขแน่นอน

กลีบที่ 5 R (Result)

คือการร่วมกันมุ่งผลสัมฤทธิ์

เพราะผลสัมฤทธิ์เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจาก
การบริหารหรือการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ
ผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังมากที่สุด คือ คุณภาพ
ของผู้เรียนและคุณภาพของการจัดการศึกษา
การให้ได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์ใดๆ นั้นเป็นสิ่งที่
ที่ยากยิ่ง ดังนั้นจึงได้คิดวางแผน ร่วมปฏิบัติ
กิจกรรมที่จะนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ อีกทั้ง
ร่วมกันประเมินผลกิจกรรม ตลอดจน
ร่วมกันปรับปรุงแก้ไข

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคชบา 5 กลีบ เป็นนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาที่มีกระบวนการพัฒนาด้วยการนำหลักการของวงจรคุณภาพ PDCA (Deming Circle) มาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. **ขั้นวางแผน (Plan)** ก่อนที่จะนำเทคนิคชบา 5 กลีบมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ได้มีการคิดวางแผนร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษา เกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการ รวมทั้งทำความเข้าใจ เชิญชวนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผู้ปกครอง ชุมชน ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา มาร่วมกันคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา อีกทั้งศึกษาหลักสูตร เพื่อนำมากำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนมีการสรุปสิ่งที่ได้รับจากการร่วมคิดและนำมาออกแบบกระบวนการทำงาน

2. ขั้นตอนการ (Do) เป็นการทำความเข้าใจกับครู บุคลากรในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องถึงการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคขบ 5 กลีบ เริ่มจากกลีบที่ 1 ศึกษาผลของการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในขบกลีบที่ 2,3,4 และ 5 ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการดังนี้ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนและบุคลากรจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการคิดแบบต่างๆ มีการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน จัดบรรยากาศภายใน ภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ศึกษาแหล่งเรียนรู้ทั้งในบริเวณโรงเรียนและชุมชน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนร่วมกิจกรรมอย่างสนุกสนาน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกกิจกรรม ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม บูรณาการหลักวิชาเข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการประสานสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ นำผลจากการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนต่อไป ผู้บริหารสถานศึกษานิเทศติดตามการดำเนินงานของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง บำรุงขวัญกำลังใจแก่บุคลากร ชุมชนติดตามความเคลื่อนไหวทางการศึกษา ศึกษาผลการจัดการศึกษา ผู้เรียน ครู และผู้บริหารร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานจากการจัดการศึกษาร่วมกันสู่สาธารณชน

3. **ขั้นติดตามประเมินผล (Check)** กล่าวคือเมื่อนำนวัตกรรมไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้ระยะหนึ่ง จึงให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมินผลใน 3 บริบท ได้แก่ การประเมินปัจจัยนำเข้า ประเมินกระบวนการ และประเมินผลผลิต โดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้เกี่ยวข้องในที่นี้ ได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครอง ครู บุคลากรในโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาในภาพรวมสามารถสรุปเป็นด้านๆ ดังนี้

- **ด้านผู้ปกครอง** มีความนิยมชมชอบ มีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนมากขึ้น เนื่องจากกระบวนการจัดการศึกษาได้ส่งผลให้บุตรหลานในความปกครองของตนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ **เป็นคนดี** คือมีคุณธรรม จริยธรรม **มีความสุข** คือมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี มีสุนทรียภาพ สำนึกรักในความเป็นไทย ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข **เป็นคนเก่ง** คือมีความรู้ และทักษะจำเป็นพื้นฐาน

- **ด้านผู้เรียน** มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอยู่ในระดับที่น่าพอใจ มีจิตสาธารณะ ได้รับรางวัลจากการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การแข่งขันกีฬาเนื่องในโอกาสต่างๆ ได้รับคัดเลือกให้แสดงผลงานในงานต่างๆ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในผลงาน เกิดความรัก ความผูกพัน และศรัทธาในสถาบันการศึกษามากขึ้น

- ด้านคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ มีความพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น
- ด้านครูและบุคลากรในสถานศึกษา ตระหนักในบทบาทของตนเอง เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองและการพัฒนาการสอน เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่คณะ
- ด้านผู้บริหาร มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการให้ทันต่อการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน บริหารงบประมาณ และสินทรัพย์อย่างโปร่งใส ถูกต้อง และตรวจสอบได้ นิเทศ ติดตามการดำเนินงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง บำรุงขวัญ เสริมกำลังใจแก่บุคลากร

4. **ขั้นปรับปรุง พัฒนา หรือนำผลมาปรับปรุง แก้ไข (Action)** ข้อมูลย้อนกลับจากผลการประเมินโดยผู้เกี่ยวข้อง เป็นความรู้ เป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาใช้ปรับกระบวนการทัศนในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีมาตรฐาน มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยโรงเรียนได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

- **ด้านปัจจัยนำเข้า** ได้จัดเตรียม สรรหาบุคลากรมาทดแทนหรือทำการสอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ในส่วนของครูผู้สอนนักเรียนปฐมวัยโรงเรียนได้คิดแก้ปัญหาด้วยการสรรหาบุคคลในพื้นที่ที่มีความถนัดในการสอนนักเรียนปฐมวัยมาทำการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ให้มีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะทางภาษา จัดครูหรือบุคลากรที่มีอยู่ซึ่งมีความถนัดมากที่สุดมาช่วยจัดการเรียนรู้ อีกทั้งจัดกิจกรรมเรียนรู้ผ่านสื่อ CAI เป็นต้น

- ด้านกระบวนการ มุ่งให้ครูและบุคลากรเกิดความตระหนักในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่อง และเอาใจใส่ผู้เรียนอย่างทั่วถึงกัน รวมทั้งปลูกฝังระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างยั่งยืน มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ในส่วนบทบาทของโรงเรียน ได้ดำเนินการนิเทศภายใน เน้นให้ครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ครูและบุคลากรประเมินการสอน และการปฏิบัติงานของตนเอง ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน การประสานงาน มีการสร้างเว็บไซต์ของโรงเรียน กระตุ้นให้ครู และบุคลากรพัฒนาตนเองด้วยการอ่านให้มากขึ้น เป็นต้น

ในวันนี้ “การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคขบ 5 กลีบ” คือ ความหวังและแรงบันดาลใจที่เราชาวราวจะร่วมกันก้าวเดินต่อไป ด้วยกำลังที่มีอันน้อยนิด ด้วยกำลังของใครคนใดคนหนึ่ง คงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือขับเคลื่อนให้เกิดสิ่งดีๆ ขึ้นได้ แม้วันนี้เราไม่สามารถย่นเวลาแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดในอดีตได้ แต่ถ้า “เรา” ทุกคน “ร่วมมือกัน” เรายังมีความหวัง มีแรงบันดาลใจที่จะสร้างอนาคตทางการศึกษาให้ดีขึ้นได้ เจกเช่นดอกขบที่สวยงาม หลากสีมีเสน่ห์ บานสะพรั่งอยู่คู่ปัตตานีสืบไป

เอกสารอ้างอิง

ดร.ณัฐนันท์ พรหมณัสนังข์. ผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารแบบมีส่วนร่วม.

วารสารวิชาการ ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2552 : 37.

ทิพวรรณ เสนจันทร์ฉชัย. การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคจำปา 5 กลีบ.

วารสารวิชาการ ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2553 : 36

ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ร่วมส่งบทความวิชาการ
ด้านการศึกษามาลงเผยแพร่ใน

วารสารวิชาการ ความยาวไม่เกิน 5 หน้ากระดาษ A4

ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ (บรรณานุกรมอ้างอิง

เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทความเท่านั้น) พร้อมภาพประกอบ
ส่งมาได้ทั้ง

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ตึก สพฐ. 3 ชั้น 3 กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

วารสารวิชาการเป็นวารสารที่จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ
เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงาน
ด้านการศึกษาของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ
ฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะของผู้เขียน ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะที่ปรึกษาและ
กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายชินภัทร ภูมิรัตน)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายอนันต์ ระวังทุกข์)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายพิชญ์ ตูลสุข)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า)

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ที่ศึกษาด้านนโยบายและแผน

คณะบรรณาธิการ

บรรณาธิการ : นางสาววีณา อัครธรรม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

นางสาวพจณีย์ เจนพนัส

นางสาวอุษณีย์ วัฒนพันธ์

นางศกุนตลา สุขสมัย

นางสาวพนิดา บัวมณี

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

คมคิด ลิขิตคำ

น้ำใจโมตรี

โบราณว่าน้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า
นกพึ่งฟ้าปลาพึ่งหนองคอยพึ่งเงา
ไม่มีใครอยู่เพียงผู้เดียว
ต้องยึดเหนี่ยวพึ่งพาอาศัยกัน
การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น
เหมือนหยิบยื่นดอกไม้ให้สุขสันต์
ทุกชีวิตเป็นสุขและผูกพัน
เพราะแบ่งปันรักเผื่อเอื้อไมตรี
น้ำใจคนเลี้ยงสังคมให้ร่มรื่น
ซบซึ้งซอมนุ่มสุขได้ทุกที่
เมื่อเราต่างมุ่งมาดปรารถนาดี
โลกเรานี้ก็สดใสดังใจเอย

ที่มา : ข้อความตอนหนึ่งจากหนังสือเรียนภาษาไทยชุดพื้นฐานการศึกษา ชั้น ป.4 เล่ม 1. หน้า 136.

กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา, 2540.